

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİNEMA-TV ANASANAT DALI
SİNEMA-TV SANAT DALI

**YABANCI ÇİZGİ ROMANLARIN
TÜRK SİNEMASINDAKİ YANSIMALARI**
(Yüksek Lisans Tez Raporu)

Tezi Hazırlayan:

Ahmet Ziya SEKENDİZ

İSTANBUL, 2016

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİNEMA-TV ANASANAT DALI
SİNEMA-TV SANAT DALI

**YABANCI ÇİZGİ ROMANLARIN
TÜRK SİNEMASINDAKİ YANSIMALARI**
(Yüksek Lisans Tez Raporu)

Tezi Hazırlayan:

Ahmet Ziya SEKENDİZ

Öğrenci No:

140770005

Danışman:

Doç. Celal Oktay YALIN

İSTANBUL, 2016

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Yabancı Çizgi Romanların Türk Sinemasındaki Yansımaları” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullandıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 11.10.2016

Ahmet Ziya SEKENDİZ

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

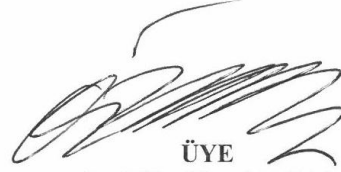
14/10/2016

Enstitümüz *Sinema-Tv.* Anasanat Dalı *Sinema-Tv.* Programı Yüksek lisans öğrencilerinden **140770005** numaralı **Ahmet Ziya SEKENDİZ**'in "*Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim – Öğretim Yönetmeliği*"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "**Yabancı Çizgi Romanların Türk Sinemasındaki Yansımaları**" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 06.09.2016 tarih ve 2016/35 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin (c) bendi gereğince (.....) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında *oyçokluğu/oybirliği* ile ~~Kabul/Red veya Düzeltme~~ kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 4 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN
Doç. Celal Oktay YALIN
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Prof. Dr. Oğuz MAKAL
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Yrd. Doç. Dr. Bahar KILIÇ
(Okan Üniversitesi)

Adı ve Soyadı : Ahmet Ziya Sekendiz
Danışmanı: : Doç. Celal Oktay Yalın
Türü ve Tarihi: : Yüksek Lisans, 2016
Alanı: : Sinema-TV
Anahtar Kelimeler : Çizgi Roman, Sinema, Türk Sineması, Fantastik Sinema,
Uyarlama

ÖZ

YABANCI ÇİZGİ ROMANLARIN TÜRK SİNEMASINDAKİ YANSIMALARI

“Türk Sinemasında Yabancı Çizgi Romanların Yansıması” başlıklı belgesel tez filminde, Türk sinemasında yabancı kaynaklı çizgi roman uyarlamalarının ortaya çıkışı, yapım süreçleri ile etkileri yapımcı, yönetmen ve oyuncu olarak bu filmlerde görev yapmış kişilerin tanıklıkları üzerinden irdelenmiştir.

Tez raporunda, Türk sinemasının belli başlı yabancı çizgi roman uyarlamalarının bir dökümü yapılmış ve örnek olarak seçilen; “Korkusuz Kaptan Swing” ve “Süpermen Dönüyor” filmleri orijinal çizgi roman kaynaklarıyla karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

Name and Surname : Ahmet Ziya Sekendiz
Supervisor : Doç. Celal Oktay Yalın
Degree and Date : Master, 2016
Major : Cinema-TV
Key Words : Comics, Cinema, Turkish Cinema, Fantastic Cinema,
Adaptation

ABSTRACT

THE IMPACT OF FOREIGN COMICS ON TURKISH CINEMA

In the thesis documentary titled “The Impact Of Foreign Comics On Turkish Cinema”, the emergence of the adaptations of foreign comic books in Turkish movies, their production processes and their effects were examined through the testimonies of people who took part in these movies as producers, directors or actors.

In thesis report, certain adaptations of foreign comic books in Turkish cinema were listed and the movies such as “Korkusuz Kaptan Swing” and “Süpermen Dönüyor” which was chosen as examples were studied and compared to the original comic books.

ÖNSÖZ

Çizgi roman ve sinemanın benzer sanatlar olduğu düşüncesi önceden beri dile getirilmektedir. Akademik literatürü taradığımızda çizgi roman ve sinema ilişkisi ile ilgili çalışmalara rastlamak mümkündür. Bu çalışmalar genellikle ilgili kişilerle röportajlar yapılarak söylenenlerin aktarılması şeklinde verilmiş ve bir sözlü tarih çalışması olarak sunulmuştur. Çalışmaların pek azında ise filmler Campbell'in Kahramanın Yolculuğu sistematığı içinde değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Çizgi roman ve sinema paralelliğine “uyarlama” penceresinden baktığımızda yapılmış olan çalışmaların kaynak olarak çok kıymetli, ancak değerlendirme açısından yetersiz kaldığı gözlemlenmektedir. Zira bir uyarlama film ele alınırken, filmin ilham aldığı kaynak da incelenmeli ve ikisi bir sistem dâhilinde mukayese edilerek bir sonuca varılmalıdır.

Literatürde Çizgi roman - sinema uyarlamalarının benzeşmesine ait bir kaynağa rastlayamayışımızdan dolayı başka uyarlama türlerine dâhil akademik çalışmaları da inceledik. Nitekim çalışmanın hazırlanmasında F. Dilek İyigün'ün Sinemadan Televizyona Uyarlamalar; Acı Hayat Örneği adlı değerli yüksek lisans tezi yol gösterici olmuştur.

Çalışmada Desmond ve Hawkes'in edebiyat-sinema uyarlamalarının analizinde belirledikleri adımlar çizgi roman ve sinemaya uyarlanmış; çıkan sonuçlara Hutcheon'ın tespit ettiği sorular yöneltilerek Güngör'ün sinema – TV uyarlamalarında ortak nokta olarak belirlediği “kişiler”, “mekânlar” ve “temalar” açıları “dış görünüş” ögesi de eklenerek ele alınmış ve bir sonuca varılmak amaçlanmıştır.¹

Tezin bir de sözlü tarih ve saha araştırması yönü vardır. Birbirinden kıymetli çizgi roman ve sinema insanlarıyla yaptığımız röportajlar çalışmanın tamamlanmasında büyük rol oynamıştır.

¹ Güngör, Arif Can. "Türk Sinemasının Yerli Dizilere Etkisi ve Seyirci İlişkisi."

Çalışmanın ortaya çıkmasında teşvik edici ve destekleyici olan Değerli hocalarım Prof. Dr. Oğuz Makal ve Doç. Celal Oktay Yalın'a teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Çalışmanın hazırlanmasında büyük destek veren yönetmen Korhan Yurtsever'e çok teşekkür ederim.

Röportaj teklifimi kabul ederek değerli bilgi ve hatıralarını paylaşan, Yılmaz Atadeniz, Çetin İnanç, Tunç Başaran, Kunt Tulgar, Süleyman Turan ve Ali Murat Güven'e teşekkür ederim.

Çekimlerde desteğini esirgemeyen Yasin Nar, Semih Göncü, Olca Karasoy, Ahmet Emanet, Sadullah Göncü, Ali Berdan Karasoy, Şahap Sekendiz ve Özenser Sekendiz'e şükranlarımı sunarım.

Ahmet Ziya Sekendiz
İSTANBUL-2016

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
ÖZ	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iii
KISALTMALAR	ix
GİRİŞ	1
1. ÇİZGİ ROMAN TARİHİNE KISA BİR BAKIŞ	3
1.1.Dünya’da Çizgi Roman	3
1.2.Türkiye’de Çizgi Roman	4
2. SİNEMADA UYARLAMA KAVRAMI	5
2.1. Uyarlama	5
2.2. Çizgi Roman ve Sinema İlişkisi.....	6
2.3 Çizgi Roman’ın Sinemaya Uyarlama Çeşitleri	8
2.3.1. Esinlenme ile kalan Uyarlamalar	9
2.3.2. Serbest Uyarlamalar	11
2.3.3.Sadık Uyarlamalar	12
2.3.4. Neden Çizgi Roman Uyarlaması?	13
3. YABANCI KAYNAKLI ÇİZGİ ROMANDAN TÜRK SİNEMASINA UYARLAMALAR	15
3.1.Yeşilçam’daki Belli Başlı Yabancı Çizgi Roman Uyarlamaları	16
3.2.Araştırma Yöntemi ve Araştırma Evreni	20
3.3.Kaptan Swing Çizgi Romanı	22
3.3.1.Kaptan Swing Kişileri ve Dış Görünüşleri-Kostümleri	25
3.3.1.1.Kaptan Swing / Comandante Mark:	26
3.3.1.2. Mister Blöf / Mister Bluff	26
3.3.1.3. Gamlı Baykuş / Gufo Triste	27
3.3.1.4. Puik / Flok	27
3.3.1.5. Betty	27
3.3.1.6. Kırmızı Urbalılar	27
3.3.1.7. Vatanseverler.....	28
3.3.1.8. Hancı	28

3.3.1.9. Binbaşı Sidney: il colonello	28
3.3.1.10. Değirmenci Kid / Bendix Balbetta:	28
3.3.1.11. Doktor Gregovius	28
3.3.1.12. Kör adam	29
3.3.1.13. Warton	29
3.3.1.14. Hancı 2	29
3.3.1.15. Gemici	29
3.3.2. Mekanlar	29
3.3.2.1. Ontario Gölü Kıyısı	29
3.3.2.2. Ontario Kalesi	30
3.3.2.3. Köy	30
3.3.2.4. Yol	30
3.3.2.5. Han 1	30
3.3.2.6. Kasaba	30
3.3.2.7. İngiliz Kalesi Strohton	31
3.3.2.8. Zindan	31
3.3.2.9. Değirmen	31
3.3.2.10. Han 2	31
3.3.2.11. Mağara	31
3.3.2.12. Liman	32
3.3.2.13. Doktorun evi	32
3.3.3. Kaptan Swing Çizgi Romanının Teması	32
3.4. Korkusuz Kaptan Sving Filmi	33
3.4.1. Şekil ve Seyirci Bakımından Korkusuz Kaptan Sving Filmi	34
3.4.1.1. Kaptan Swing Çizgi Romanının Korkusuz Kaptan Sving Filmi ile Karşılaştırması	34
3.4.1.1.1. Korunan Öğeler	34
3.4.1.1.2. Çıkarılan Öğeler	36
3.4.1.1.3. Eklenen Öğeler	36
3.4.2. Seyirci Bakımından Korkusuz Kaptan Sving Filmi	37
3.4.3. Uyarlayanlar bakımından Korkusuz Kaptan Sving Filmi	38
3.4.4. Gösterildikleri Bağlam Bakımından Korkusuz Kaptan Sving Filmi	39

3.4.5.Korkusuz Kaptan Swing Filminin Uyarlama Bakımından Değerlendirilmesi	39
3.5. Superman Çizgi Romanı.....	40
3.5.1.Superman Kişileri ve Dış Görünüşleri-Kostümleri	41
3.5.1.1. Superman / Clark Kent / Kal-El	41
3.5.1.2. Jor-El	41
3.5.1.3. Jonathan Kent.....	41
3.5.1.4. Martha Kent.....	42
3.5.1.5. Loise Lane	42
3.5.1.6. Jimmy Olsen.....	42
3.5.1.7. Perry White	42
3.5.1.8. Lex Luthor.....	42
3.5.2. Mekanlar.....	42
3.5.2.1. Clark'ın evi.....	43
3.5.2.2. Smallville	43
3.5.2.3. Yalnızlık Kalesi (Fortress of Solitude).....	43
3.5.2.4. Metropolis	43
3.5.2.5. Daily Planet Binası.....	43
3.5.3. Superman Çizgi Romanının Teması.....	43
3.6. Süpermen Dönüyor Filmi	44
3.6.1. Şekil ve Seyirci Bakımından Süpermen Dönüyor Filmi	46
3.6.1.1. Süpermen Çizgi Romanının Süpermen Dönüyor Filmi ile Karşılaştırması.....	46
3.6.1.1.1. Korunan Öğeler.....	46
3.6.1.1.2. Çıkartılan Öğeler.....	47
3.6.1.1.3. Eklenen Öğeler	47
3.6.2. Seyirci Bakımından Süpermen Dönüyor Filmi	48
3.6.3. Uyarlayanlar bakımından Süpermen Dönüyor Filmi	49
3.6.4. Gösterildikleri Bağlam Bakımından Süpermen Dönüyor Filmi.....	50
3.6.5. Süpermen Dönüyor Filminin Uyarlama Bakımından Değerlendirilmesi	50
4. BELGESEL	51
4.1. Çekim Öncesi Süreç	51
4.2. Çekim Takviminin Belirlenmesi	51

4.3. Çekim Takviminin İçeriği	52
4.4. Röportajlarda yer alan kişiler:	52
4.5. Yapım Ekibi.....	53
4.6. Kostüm	53
4.7. Ekipman.....	53
4.8. Kurgu - Animasyon	54
4.9 Belgesel Metni Deşifresi.....	54
SONUÇ	74
KAYNAKLAR	77

KISALTMALAR

Ed.:	Editör/yayına hazırlayan
Çev.:	Çeviren
Bkz.:	Bakınız
Akt.:	Aktaran
Prof. Dr.:	Profesör Doktor
Doç. Dr.:	Doçent Doktor
Ar. Gör.:	Araştırma Görevlisi
Yön:	Yönetmen

GİRİŞ

Sinema ilk yıllarından itibaren çeşitli kaynaklardan beslenerek izleyicisine hikâyeler aktarma yoluna gitmiştir. İnsanlığın ortaya çıkışından sinemanın keşfine kadar geçen zamanda vücuda getirilen efsaneler, söylenceler, şiirler ve edebiyat eserlerinin çeşitliliği ve bolluğu göz önünde bulundurulursa, sinemanın bu geniş arşive müracaat etmemesinin mümkün olmayacağı düşünülebilir.

Nitekim masal, efsane, tiyatro, hikâye ve roman gibi uyarlama kaynaklarının yanında çizgi roman da bir kaynak olarak yerini almıştır. 1940'lı yıllardan itibaren Amerikan serial filmlerinde kendine yer bulan çizgi roman uyarlamaları, ülkemizde de sinemada boy gösterir.

Ülkemizde üretilen Tarkan, Karaoğlan gibi çizgi romanların çeşitli uyarlamaları yanında, Amerika Birleşik Devletleri, Fransa ve İtalya gibi ülkelerin çizgi romanları da lisanssız olarak 1990'lara kadar Türk sinemasına uyarlanır. Genellikle "ikinci sınıf film" olarak görülen ve toplumun elit diye adlandırabileceğimiz bir kesimi tarafından hor görülen bu filmler, İstanbul'un Taksim semti gibi gözde semtleri yerine Aksaray gibi sosyo-ekonomik açıdan daha alt seviyede bulunduğu değerlendiren halkın yaşadığı semtlerde ve özellikle de Anadolu'da büyük ilgi ile karşılanmıştır.

1950-1990 arasında çekilen ve özellikle 70'lerde etkisini gösteren fantastik Türk filmleri kategorisinde özel bir yeri olan Yabancı Çizgi Roman uyarlamaları, dünya sinema tarihi açısından da önem arz eder. Zira bu dönemde kısıtlı bütçelerle film yapmaya çalışan ve çizgi romanlardan beslenen sinemacılar, çizgi roman kahramanlarının isimlerini, kostümlerini, hikâyelerini hatta çeşitli yabancı filmlerin müziklerini ve filmlerden görsel parçaları hemen hiçbir hukuksal engele takılmadan rahatlıkla kullanmışlardır.

Belki de dünyanın hiçbir ülkesinin yaşamadığı bu dönemde çekilen konusu ve kültürü itibari ile Türkiye'ye çok uzak olan bu yapımlar üzerine; yapımcı, yönetmen ve oyuncularını ile görüşülerek bir sözlü tarih çalışması yapılmasının ve filmler ile

izgi romanların biçimsel yönden ele alınarak incelenmesinin akademik yönden faydalı olacağı mülahaza edilmektedir.

Çalışmada, yabancı kaynaklı çizgi roman uyarlamalarının Türk sinemasında nasıl başladığına ve hangi ürünleri verdiğine değinilecek ve bu filmlerden ikisi: Korkusuz Kaptan Sving ve Süpermen Dönüyor filmleri yakından incelenerek kaynaklarını aldıkları çizgi romanlar ile karşılaştırılacaktır.

1. ÇİZGİ ROMAN TARİHİNE KISA BİR BAKIŞ

1.1. Dünya’da Çizgi Roman

1895 yılında The New York World isimli Amerika Birleşik Devletleri’nde yayınlanan bir gazetede ortaya çıkan Yellow Kid, ilk çizgi roman olarak kabul edilir. Bununla birlikte daha 12. Yüzyılda Japonya’da üretilen kimi eserler çizgi roman ile benzerlik gösterir (Gravett, 2004, s. 21). Bu nedenle çizgi romanların başlangıcını 12. Yüzyıla kadar götürmek de mümkündür.

1929 yılında Geroge Delacorte, ilk çizgi roman dergisini yayımlar. Ancak ticari açıdan başarısız olan dergi, 13. Sayıda kapanır.

1938 yılında çizgi roman tarihinin en önemli dergilerinden biri olan Action Comics yayınlanmaya başlar. Bu dergi, Jerry Siegel ve Joe Shuster’ın yarattığı Superman’in maceralarını yayımlar. Superman kısa sürede çok sevilen bir kahraman haline gelir.

1939 yılında bir başka önemli çizgi roman dergisi Detective Comics yayınlanmaya başlar. Bu derginin 27. Sayısında ortaya çıkan Batman, en sevilen çizgi roman karakterlerinden biri olacaktır.

Bu tarihlerle birlikte popüler çizgi roman kültürü başlamış olur (Ceran, 1997:5).

1968 yılında Stan Lee’nin yarattığı Örümcek Adam, şimdiye kadarki hiçbir karaktere benzememektedir. Örümcek Adam ya da gerçek kimliği ile Peter Parker kusursuz değildir. Her insan gibi kişisel sorunları vardır. Örümcek Adam özellikle bu yönü ile çok sevilir ve kendisinden sonra gelecek çizgi roman kahramanlarını da etkiler.

Amerika Birleşik Devletlerinde olduğu gibi, dünyanın pek çok ülkesinde de çizgi romanlar çizilmeye ve okunmaya başlanır. Belçika’da Herge’in yarattığı Tenten (Tintin, 1929), Morris tarafından yaratılan Red Kit (Lucky Luke, 1926); Fransa’da Goscinny ve Uderzo’nun yarattığı Asteriks (Asterix, 1959) ve İtalya’da EsseGesse

olarak anılan grubu oluşturan yazar ve çizimler Pietro Sartoris, Dario Guzzon ve Giovanni Sinchetto tarafından yaratılan Kaptan Swing (Il Comandante Mark, 1966) – Aynı ekip Teksas (Il Grande Blek, 1954) ve Tom Miks (Capitan Miki, 1951) serilerini de meydana getirmiştir- ve Sergio Bonelli tarafından yaratılan Zagor (Zagor, 1961) başlıca çizgi romanlar içinde sayılabilir.

1.2. Türkiye’de Çizgi Roman

Türkiye’de çizgi romanın gelişimi, çocuk dergileri ile olmuştur. Cumhuriyetin ilk yıllarında çocuk dergileri, iyi cumhuriyet çocukları yetiştirmek için görevlendirilmiş gibidir (Cantek, 2002, s:53). Türkiye’de çizgi romanın başlangıcı da bu yıllara denk gelir. Önceleri mizah içerikli Disney çizgi romanları yayınlanmaya başlanır.

1930’lu yıllarda, dünyada en sevilen çizgi romanlardan biri olan Baytekin (Flash Gordon) yayınlanmaya başlanır. Çizgi romanda yer, araç ve iyi kahramanların isimleri Türkçeleştirilir.

Çocuk Sesi, Afacan, 1001 Roman gibi çocuk dergileri, Türkiye’de hem yerli hem de yabancı çizgi romanların çocuklara ulaşmasına öncülük etmişlerdir.

1939 yılında yayınlanmaya başlayan 1001 Roman, sadece çizgi romandan oluşan bir dergidir. Bu dergi çok sevilir.

1951 yılında İtalyan western çizgi roman dergisi Pekos Bill (Pecos Bill) yayınlanmaya başlanır.

1955 yılında Ceylan Yayınevi kurulur ve bir dönem “Çizgi roman” ifadesi ile eş değer anılan Teksas (Il Grande Blek) ve Tommiks (Capitan Miki) çizgi roman dergileri yayınlanmaya başlar.

Günümüze uzanan süreçte zaman zaman hemen hiçbir çizgi romanın yayınlanmadığı dönemler olsa da 2016 yılı itibari ile Türkiye belki de hiç olmadığı kadar fazla çeşitlilikte yabancı çizgi romanların yayınlanmakta olduğu bir ülke haline gelmiştir.

2. SİNEMADA UYARLAMA KAVRAMI

2.1. Uyarılama

Uyarılama, Türk Dil Kurumu'nun çevrim içi Bilim ve Sanat Terimleri Ana Sözlüğünde, sinema ile ilgili tanım bölümü altında, sinema için hazırlanmamış bir metni sinemaya uygun biçime sokma olarak tanımlanmıştır (tdk.gov.tr). Uyarılama birçok türden başka türlere gerçekleştirilmiştir. Romandan tiyatroya ya da TV dizilerine veya tiyatrodan romana gibi. Sinema da halkla buluştuğu ilk yıllardan itibaren uyarılama eserler vermeye başlamıştır.

Uyarılama hangi mecradan, hangi mecraaya yapılırsa yapılsın, uyarılamaı gerçekleştiren kişi mevcut hikâyeyi -çeşitli derecelerde de olsa- olduğundan daha farklı anlatacaktır (İyigün, 2009 s:6).

Bu bakımdan uyarılamların aslında bir yeniden yazım ya da yeniden oluşturma anlamına geldiğini söyleyebiliriz. Bu yeniden oluşturmaın özgünlüğü arttıkça, kaynak eserden uzaklaşılması kaçınılmazdır. Bu durum sadece uyarılama yapan sanatçının kişisel tercihi ile değil aynı zamanda eserini sunacağı kişilerin ya da toplumun anlayışı, beklentileri ve kültürü ile de ilgilidir. Yerelleştirilerek yapılan uyarılamların toplumda yakınlaşma ve özdeşleşme yaratacağı öngörülebilir.

Film yapımcılarının romanları uyarlamadaki istekliliğinin en temel sebebi uyarılamanın para getireceği yönündeki inançlarıdır (İyigün, 2009 s:7). Halk tarafından ilgi gören bir roman, beğenilmiş bir konu demektir. Beğenilmiş bir konu yakalamak da her yapımcı için önemli bir fırsattır. Aynı zamanda para getireceği “garanti” olarak görülen bir konuda film yapmak, yüksek yatırım gerektiren bir sanat olan sinema için finansal getirinin tahmin edilebilirliği yönünde yapımcılar için bir avantajdır (İyigün, 2009 s:6).

İlk roman uyarılamlardan biri, Melies'in 1902 tarihli Aya Seyahat (La Voyage Dans la Lune) adlı, Jules Verne'in Ay'a Seyahat (De la Terre a la Lune) adlı romanından yaptığı filmidir.

Türk sinemasında ilk uyarlamalar tiyatro eserlerinden yapılır. Moliere uyarlaması, Himmet Ağa'nın İzdivacı (Yön: Sigmund Weinberg, Fuat Uzkınay, 1914) ilk uyarlamadır. Bununla birlikte Türk sinemasında edebiyattan uyarlanmış onlarca eser vardır. 1950 tarihli Ateşten Gömlek (Yön: Vedat Örfi Bengü), Dudaktan Kalbe (Yön: Şadan Kamil), Allahaismarladık (Yön: Sami Ayanoglu) örnek olarak sayılabilir.

Bu bağlamda, Türk sinemasının temelinde Tiyatrocular Döneminin etkili olduğunu, Tiyatrocular döneminde de tiyatro eserlerini sinemaya uyarlamalarının ilgi gördüğü göz önünde bulundurarak; Türk sinemasının başlangıç noktasında ve temelinde “uyarlamaların” yer aldığını söyleyebiliriz.

2.2. Çizgi Roman ve Sinema İlişkisi

Çizgi Romanlar, popüler oluşları ile paralel olarak gözde sinema uyarlama kaynaklarından biridir. Çizgi romanın da bir edebiyat türü olduğunu göz önünde bulundurursak, roman, hikâye ya da tiyatro uyarlamalarından pek farklı olmayacağını düşünebiliriz. Ancak her edebiyat türü eseri farklı yöntemlerle kaleme alındığı için, uyarlamalarda teknik farklar ortaya çıkacaktır. Sözgelimi bir tiyatro piyesinin sinemaya uyarlanması ile romanın tiyatroya uyarlanması farklı çalışma şekilleri gerektirebilir.

Bununla birlikte, çizgi roman uyarlamalarının edebiyat uyarlamalarından daha farklı olduğunu dile getiren görüşler bulunmaktadır. Bu da çizgi romanın farklı bir sanat türü olması ile ilgilidir. Levent Cantek, roman uyarlamalarına tek bir kitabın kaynaklık ettiğini, oysa söz konusu çizgi roman uyarlaması olduğunda tek bir kitap değil bir külliyyatın söz konusu olacağını belirtir. Bu durumda kahraman sinemaya izlenimsel olarak uyarlanır (Karabay, 2013 s:7).

Cantek, çizgi roman mantığının senaryoyu sinematografikleştirdiğini ifade eder (Karabay, 2013 s:7). Bu ifade, çizgi roman ve sinemanın birbirine çok yakın sanatlar olduğu yönündeki görüşümüzü de desteklemektedir. Nitekim aynı zamanda

bir çizgi roman sanatçısı olan aktör Süleyman Turan, bu çalışmanın belgesel diyalog dökümü bölümünde belirtildiği üzere, çizgi roman sayfasında bulunan karelerin, sinema kareleri ile büyük benzerlik gösterdiğini ifade etmiştir (kişisel görüşme, 2016).

Çizgi romanın edebi bir eser olduğu ve sinematografik yönünün bulunmadığını savunan görüşler de bulunmaktadır. Ertem Göreç, sinema olması için hareketli resim haline gelmesi gerektiğini söyler (Karabay, 2013 s:8).

Türk sinemasında, yabancı çizgi roman uyarlamalarında izlenimsel uyarlamalarla birlikte, kahramanın bir tek macerasını alarak yapılan uyarlamalar da gerçekleştirilmiştir. Bununla birlikte Türk sinemasındaki uyarlama filmlere genellikle birden çok çizgi romanın ya da filmin kaynaklık ettiğini söylemek mümkündür. Bu konuya Uyarlama Türleri başlığında ele alamaya çalışacağız.

Sinema ve çizgi roman sanatlarının görüntülerin birbirine eklenişi yönü ile ortak özellikler taşıdığı söylenebilir (Gündüz, 2004 s:34). Çizgi roman ve sinema kurgusal ve görsel yönden benzerlikler taşır. İkisi de anlatım yönünden ne eksik ne de fazla olmalıdır. Konu ile alakalı görüntüler anlatım tekniğine bağlı olarak ard arda gelmeli; görüntü yönüyle kimi zaman bel plan kimi zaman boy plan gibi farklı açılar kullanılmalıdır. Her iki türden verilen eserlerde görüntüler kahramanın gözünden ya da farklı açılardan yansıtılabilir. Renk değişimleri, kotrast gibi efektler ile farklı duygular oluşturulmaya çalışılabilir (Üstün Alsaç'tan aktaran Gündüz, 2004 s:34).

Çizgi romanın da sinema gibi olayları görüntüler ve diyaloglarla anlatması, “dış ses” anlatımlarına nadiren yer vermesi; iki sanat dalının benzeşmesinden öte iki sanatı birbirine uyarlanması açısından diğer türlere nazaran daha esnek bir çalışma ortamı sunmaktadır. Söz gelimi klasik bir Rus romanında tek bir kişinin sayfalarca monoloğu yer alabilir. Ya da yazar kahramanın ruh halini yine sayfalarca betimlemiş olabilir. Sinema sanatının daha dinamik bir anlatımda olması gerektiğini düşünen bir yönetmen bu konuşma ve betimlemeleri alıp yeniden yorumlayacak ve eserine bu şekilde aktaracaktır. Ne var ki çizgi romandan yapılan uyarlamalarda yönetmen dilerse diyalogları değiştirmeyebilir ve/veya sahneleri kare kare filme aktarabilir.

Nitekim kişisel bir görüşmede yönetmen Tunç Başaran, çektiği Tarkan filminde çizgi romanı kare kare çektiğini ifade etmiştir (Tunç Başaran ile kişisel görüşme, 2016).

Hem bir çizgi romancı hem de bir sinemacı olan Suat Yalaz, Arslan Eroğlu'nun yaptığı bir röportajda Çizgi roman kurallarına göre sinema yaptığını belirtir (Scognamillo ve Demirhan, 2005 s.239).

Çizgi romandan sinemaya yapıldığı gibi, sinemadan çizgi romana da uyarlamalar yapılmaktadır. E.T. (Yön: Steven Spielberg, 1982) ve Geleceğe Dönüş Serisi, (Yön: Robert Zemeckis, Back to the Future, 1985, 1989, 1990) gibi. Hatta çizgi romandan, özgün bir hikâye ve/veya yeni bir kurgu ile çevrilen birçok çizgi roman uyarlaması, tekrar çizgi romana uyarlanarak “film özel sayısı” adı ile yayınlanabilmektedir. 1989 tarihli Batman filminin (Yön: Tim Burton) çizgi roman uyarlaması, ya da The Amazin Spiderman (Yön: Marc Webb, 2012) filminin çizgi roman uyarlaması gibi. Ancak bu tersine uyarlamalardan çalışmanın alanı dışında kaldığı için bahsedilmeyecektir.

2.3 Çizgi Roman'ın Sinemaya Uyarlama Çeşitleri

Birçok yazar uyarlamalara değişik sınıflandırmalar getirmektedirler. Genel olarak kaynak esere sadık kalma derecesine göre bir sınıflandırma yapıldığını söyleyebiliriz.

Giennetti ve Leach, sadakat derecesine göre üç çeşit uyarlama şeklinin olduğunu söyler. Bunlar: serbest uyarlama, sadık uyarlama ve birebir uyarlamadır. Ancak bunların sadece kolaylık sağlaması amacı ile meydana getirilen sınıflandırmalar olduğunu, çoğu filmin sınıflar arasında bir noktada bulunabileceğini belirtir (2008, s.442).

Bu araştırmada yabancı çizgi roman uyarlamalarını incelerken, filmlerin, çizgi romana karakter, mekan, konu ve görsellik gibi yönlerden benzeşme durumuna göre bir sınıflandırma yapılacaktır. Bununla birlikte yapılacak sınıflandırmaların da

aslında birer genelleme olduğu ve genellemelerin de kendi içlerinde ayrılabilceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Türkiye’de yapılan yabancı çizgi roman uyarlamalarını göz önünde bulundurduğumuzda üç genel kategoride toplanabileceğini görebiliriz:

1. Esinlenme ile kalan uyarlamalar
2. Serbest Uyarlamalar
3. Sadık Uyarlamalar

2.3.1. Esinlenme ile kalan Uyarlamalar

Bu uyarlama türü Türk sinemasında en sık görülen yabancı çizgi roman uyarlaması türüdür. Bu türde şu şekilde esinlenmeler kullanılmıştır:

- Filmle doğrudan ilgili olmamasına rağmen mevcut bir yabancı çizgi roman kahramanının ismini kullanmak.
- Orijinal hikâye ile alakasız olmasına rağmen mevcut bir yabancı çizgi roman kahramanının kostümünü/logosunu kullanmak.
- Mevcut bir yabancı çizgi roman kahramanının güçlerini başka bir kahraman oluşturarak kullanmak.
- Mevcut bir yabancı çizgi roman kahramanının ana hikâyesini, başka bir kahraman oluşturarak kullanmak.
- Mevcut bir yabancı çizgi romanın hikâyesini kaynak belirtmeden ve ilgili hikâyeye atıfta bulunmadan, ilgili kahraman olmadan, kısmen ya da tamamen kullanmak.

Bu sınıflandırmaları çoğaltmak mümkündür. Ancak kendi aralarında benzerlik göstereceği için bu kadar örnekle iktifa edilmiştir.

Bu kategorinin bir uyarlama türü olup olmadığı ayrıca tartışılabilir. Ancak sinemamızda bu örnekleri bolca gördüğümüz için bu araştırmaya uyarlama kategorisi olarak alınması uygun görülmüştür.

Türk sinemasında birçok uyarlama film yapmış yönetmen Çetin İnanç, bir çizgi romandan ya da filmde bir ismi, bir konuyu aldığı, bunu filmlerinde kullandığını ifade eder (Kişisel görüşme, 2016).

Bu “esinlenme” asıl öyküden bağımsız olabilir. Söz gelimi Çetin İnanç’ın Demirpençe Korsan Adam (1969) filminin hikâyesi bir İtalyan çizgi romanı olan Pecos Bill’den alınmıştır (Kişisel görüşme, 2016).

Çetin İnanç’ın bir diğer filmi olan Çelik Bilek (1967) ismini yine bir İtalyan çizgi romanı olan Çelik Blek’den (Il Grande Blek) alır. Film bir western’dir. Ancak orijinal Çelik Blek ile isminden başka hiçbir benzerliği bulunmamaktadır. Kaldı ki çizgi romanda kahramanın ismi “Çelik Blek” iken, filmde bu “Çelik Bilek” haline getirilmiştir. Ayrıca çizgi roman, bildik kovboy- Kızılderili hikâyelerinden farklı olarak Amerika iç savaşı sırasında Amerikalılar ile İngilizlerin mücadelesini anlatırken, Çetin İnanç filmi bir kovboy hikâyesi olarak çekmiştir.

Farklı bir esinlenme uyarlaması da Süper Selami’dir. (Yön: Yılmaz Atadeniz, 1979) Aydemir Akbaş’ın başrolde yer aldığı bir erotik komedi olan filmde Selami adlı kahraman, sihirli bir sözcük olan “Şazem” kelimesini söylediğinde Superman kıyafetine bürünmekte ve yenilmez bir savaşçı olmaktadır. Şazem sözcüğü bir başka çizgi roman kahramanı olan Captain Marvel’ın sözüdür. Captain Marvel sıradan bir insanken bu sözcüğü söyleyerek süper kahramana dönüşmektedir. Ancak Süper Selami’nin esin kaynağının çizgi roman değil, 1941 yapımı Adventures of Captain Marvel (Yön: John English ve William Witney) adlı serial film olması kuvvetle muhtemeldir. Zira bu araştırmada daha sonra inceleyeceğimiz Süpermen Dönüyor adlı filmin konusu ve kahramanın kimi özellikleri de yine mezkûr serial filmde alınmıştır. Süper Selami ve Süpermen Dönüyor; konu bakımından da benzerlik taşır. İki filmde de bir bilim adamı önemli bir keşifte bulunur, iki filmde de bilim adamının kızı kaçırlır.

Bu türe onlarca örnek vermek mümkündür.

2.3.2. Serbest Uyarlamalar

Serbest uyarlama, bir edebiyat eserinden bir fikrin, olayın veya bir karakterin alınması ve asıl konudan bağımsız şekilde geliştirilmesidir (Giennetti ve Leach, 2008, s.442).

Bu uyarlamalarda karakterlerin hatta bazen olayın geçtiği yerin de aynı kaldığını görebiliriz.

Bu uyarlamalarda karakterler aynıyken farklı bir öykü yazılabilir. Ya da mevcut öykü yerleştirilebilir.

Serbest uyarlamada, kaynaktan alınmış olan olay-hikâye, başka bir zaman dilimine aktarılabilir; farklı bir hikâyenin merkezine yerleştirilebilir. Hikâyeyi modernize etmek de mümkündür (Alkan, 2013. s:9).

Esinlenme kadar olmasa da sinemamızda serbest uyarlama örnekleri de görmekteyiz.

Atını Seven Kovboy – Red Kit Daltonlara Karşı (Yön: Aram Gülyüz, 1974) Sadri Alışık'ın Red Kit olarak görüldüğü bir yapımdır. Film, orijinal Red Kit (Lucky Luke) konseptinin kıyafetlerini büyük ölçüde sinemaya aktarır. Red Kit'in kıyafeti hemen hemen çizgi roman ile aynıdır. Dalton kardeşler, çizgi romandaki Dalton kardeşlere büyük ölçüde benzetilmeye çalışılmıştır. Film bu yönü ile sadık uyarlama izleri taşımaktadır.

Bununla birlikte, çizgi romanda olmamasına rağmen pek çok uyarlama filmde benzerini gördüğümüz şekilde mezkur filmde bazı erotik unsurlar bulunmaktadır. Filmde çekici kadın rolünü Figen Han üstlenmiştir.

Filmin hikâyesi mevcut Red Kit öykülerinden değildir. Film bu yönü ile serbest uyarlama sınıfında değerlendirilmiştir.

Serbest Uyarlama sayabileceğimiz bir başka film de Tarzan İstanbul'da (Yön: Orhan Atadeniz, 1952) filmidir. Film orijinal Tarzan filminin bir uyarlamasıdır. Filmin bir kısmı Belgrad Ormanlarında çekilmiş, büyük kısmı da 1932 yapımı Tarzan Maymun Adam (Tarzan the Ape Man, Yön: W.S. Van Dyke) filminden parçalar kullanmak sureti ile kotarılmıştır. Film büyük başarı kazanmıştır.

Bu araştırmada ele alacağımız Süpermen Dönüyor (Yön: Kunt Tulgar, 1979) filmi hem izlenimsel bir aktarımı yansıtmaması hem de Superman dışından kaynaklardan da beslendiği için bir serbest uyarlama örneği sayılabilir.

2.3.3. Sadık Uyarlamalar

Sadık uyarlamanın nasıl olması gerektiği konusunda da farklı görüşler mevcuttur.

Aslen, filme kaynaklık eden eserin özünün muhafaza edilmiş olması şeklinde bir tanımlama yapılabilir (Alkan, 2013. s:13).

Ancak kanaatimizce çizgi roman uyarlamalarında özünün muhafaza edilmiş olması eserin sadık olması için yeterli olmaz. Zira çizgi romanlar, roman gibi edebi eserlerden farklı olarak, kıyafetler, kahramanların dış görünüşü gibi kendine has görsel özellikler de taşır.

Zagor Kara Bela (Yön: Nişan Hançer 1971) ve Zagor Kara Korsanın Hazinesi (Yön: Nişan Hançer 1971) iki sadık Zagor uyarlamasıdır. Film özgün öyküye ve karakterlere sadık kalmıştır.

Dünyadaki tek Zagor uyarlamaları olan 1971 yapımı bu iki film, 1970 yapımı Mehmet Aslan'ın yönettiği ve Cihangir Gaffari'nin başrolünü oynadığı filmle karıştırılmamalıdır. Bu filmin çizgi roman Zagor ile ismi dışında hiç bir benzerliği yoktur.

Bir başka sadık uyarlama da 1971 yapımı Korkusuz Kaptan Sving (Yön: Tunç Başaran) filmidir. Bu filmde İtalyan kaynaklı bir çizgi roman olan Kaptan Swing'in (Il Comandante Mark) "Swing'in Hayaleti" adlı macerası neredeyse bire bir sinemaya uyarlanmıştır. Kıyafetlerden karakterlerin görünüşüne kadar pek çok noktada film sadık bir uyarlama olarak öne çıkar. Bu filmi üçüncü bölümde daha yakından inceleyerek kaynak çizgi roman ile karşılaştırmasını yapacağız.

2.3.4. Neden Çizgi Roman Uyarlaması?

Yapımcıların, çizgi roman uyarlamalarına yönelmelerinin ana sebeplerinden birinin, popüler edebiyat eserlerinin seçilmesi ile paralel olduğu söylenebilir. Daha önce de belirtildiği gibi sevilen ve toplumun ilgisini çekmiş eserlerin sinemaya aktarılmasının daha az risk taşıyacağı düşünülebilir.

Bunula birlikte çizgi romanların taşıdığı, hazır diyaloglar, kadrajlar, kostümler vesaire gibi bir çok unsur nedeni diğer bir çok edebi türe göre daha rahat şekilde sinemaya aktarılabilmesi gerçeği çizgi romanların tercih edilmesinde bir artıdır. Bu durum, Yeşilçam fantastik filmler furyası döneminde çok az bütçe ile sinema yapan yapımcıların da çizgi romanları tercih etmelerinin nedenlerinden biridir. Çetin İnanç, 60 ve 70'lerde meşhur senaristlerin yönetmen kadar ücret aldığını belirtmiştir (Kişisel görüşme 2016). Çizgi romanlardaki hazır senaryo, düşük bütçeli yapımlar için çok büyük bir avantaj taşımaktadır.

Yönetmen Çetin İnanç, çizgi roman uyarlamalarının da içinde yer aldığını düşündüğümüz fantastik filmlere yönelmesinin nedenlerinden birinin de defalarca çekilmiş kılıçlı kahraman, Osmanlı fedaisi tipi kostüme filmleri tekrar etmek istememesi olarak açıklar (Çetin İnanç ile kişisel görüşme, 2016).

Tüm bunlarla birlikte çizgi romanların genellikle iyi yazılmış, karakterleri oturmuş ve dinamik-aksiyon içeren eserler oldukları düşünülürse aksiyon sineması izleyicisini sinemaya çekeceği öngörülebilir. Nitekim özel bir görüşmede Süpermen

Dönüyor filminin yönetmeni Kunt Tulgar, aksiyon sinemasının her zaman izleyici çeken bir tür olduğunu düşündüğünü belirtmiştir (2016).

1952 yapımı Tarzan İstanbul'da (Yön: Orhan Atadeniz) filminin dünyanın birçok ülkesine satılması ve Amerikan yapımı Tarzan the Ape Man (1932) filminden parçalar kullanılmasına rağmen telif hakkı için harekete geçen Amerikalı yapımcıların sonuç alamaması düşük bütçe ile film yapan sinemacıları bu tür bir yola itmiş olabilir. Nitekim Tarzan İstanbul'da filminin yönetmeni Orhan Atadeniz, fantastik filmlerin Türkiye'deki en önemli temsilcisi sayabileceğimiz Yılmaz Atadeniz'in ağabeyidir. Aynı şekilde, yine fantastik filmler çeken en önemli yönetmenlerden Çetin İnanç da Yılmaz Atadeniz'in asistanlığını yapmış ve birçok projede birlikte çalışmıştır.

3. YABANCI KAYNAKLI ÇİZGİ ROMANDAN TÜRK SİNEMASINA UYARLAMALAR

Yabancı kaynaklı çizgi romanlar, Türk sinemasının özellikle aksiyon filmlerini ziyadesi ile etkilemiştir. Bu etkileşimin olduğu filmlere Esinlenme ile Kalan Uyarlamalar bölümünde değinmekle birlikte, mezkur filmlerin tam bir listesini oluşturmak doğal olarak imkan dâhilinde değildir. Zira bu filmlerde kaynaklık eden eserin ismi belirtilmediği gibi, hızlı üretim süreci ve aradan geçen uzun yıllar, hangi yönetmenin hangi film için hangi eserden etkilendiğini tespit etmeyi imkânsız kılmaktadır. Bununla birlikte zaten böyle bir liste oluşturmak, bu çalışmanın alanı dışındadır.

İlgili uyarlamaları zikretmeden önce Türk sinemasındaki tüm yabancı kaynaklı çizgi roman uyarlamalarının lisanssız olarak yapıldığını belirtmeliyiz. Ali Murat Güven, çalışmamız için verdiği röportajda, belgesel diyalog dökümü bölümünde de belirtildiği gibi yabancı çizgi roman uyarlamalarının telif hakkı ödenmeden yapıldığının kesin olarak bilindiğini anlatmıştır (Kişisel görüşme, 2016).

Zaten 1960-1990 yılları arasında Türkiye’de sinemacılar telif hakkı ödemediği yabancı müziklerden, yabancı filmlerden alınmış görüntülere kadar rahatlıkla kullanabildiler. Çizgi roman kahramanlarının isimleri, kostümleri ve hikâyeleri de yine rahatlıkla kullanılabilen öğelerdi. Genellikle bu rahat durumun, “telif hakları yasalarındaki boşluklar” olduğu düşünülür. Ancak bunda ana etmenin 1960-1990 yılları arası Türk sinema pazarının son derece küçük olması ve yabancı telif hakkı sahiplerinin Türkiye’yi para kazanılacak bir alan olarak görmemesi olduğu da düşünülebilir. Sinema tarihçisi Ali Murat Güven de birçok eser sahibinin izinsiz kullanımdan haberdar olduğunu ama bu durumu umursamadığını söylemiştir (Kişisel görüşme, 2016).

Bu bölümde önce sinemamızda yapılmış ve öne çıkan yabancı çizgi roman uyarlamalarından bahsedecek, ardından iki ayrı filmi ve filme kaynaklık eden çizgi romanları inceleyeceğiz.

3.1. Yeşilçam'daki Belli Başlı Yabancı Çizgi Roman Uyarlamaları

Tarzan İstanbul'da (Yön: Orhan Atadeniz, 1952) filmi, Türk sinemasında bilinen ilk yabancı çizgi roman uyarlamasıdır. Filme 1932 tarihli Tarzan the Ape Man (Yön: W.S. Van Dyke) kaynaklık emiştir. Edgar Rice Burroughs (1875-1950) tarafından yaratılan Tarzan, 1912 yılında önce roman olarak yayınlanmış 1929'da ise çizgi romana adapte edilmiştir.

Devam eden yıllarda yerli çizgi romanlardan uyarlanan filmler çekildi. 1963 yılında Bedri Koraman'ın (1928-2015) Cici Can isimli çizgi romanından uyarlanan Cicican (Yön: Ertem Görenç), Suat Yalaz'ın (1932-) çizgi romanı, Karaoğlan Altaylar'dan Gelen Yiğit (Yön: Suat Yalaz, 1965) ve ardından gelen benzer uyarlamalar Türkiye'de çizgi roman uyarlamalarının ilgi göreceğinin bir işaretiydi.

Nitekim Örümcek Adam (Yön: Cevat Okçugil, 1966) adlı film her ne kadar diğer filmler gibi lisanssız olsa da resmi olmayan ilk Örümcek Adam filmi olarak kabul edilir (Şakar, 2014. s:14). Bu film kayıptır (iyikotufilm.com/orumcek-1972/).

Örümcek adam, Örümcek (Yön: Taner Oğuz 1972) adlı filmle bu kez akrobatik hareketler yapan bir kahraman olarak orijinalinden farklı bir şekilde karşımıza çıkar (iyikotufilm.com/orumcek-1972/).

İlerleyen yıllarda Örümcek Adam, Üç dev adam (Yön: T. Fikret Uçak, 1973) adlı filmde yeniden karşımıza çıkacaktır. Bu filmde Örümcek Adam kötü bir karakterdir. Bu filmin bir başka özelliği de dünyada –gayri resmi olarak- Amerikan süper kahramanı Kaptan Amerika'nın (Captain America) kendi ismi ve kostümü ile görüldüğü ilk film olmasıdır. Bu sayede Kaptan Amerika rolünü, (filmde Yüzbaşı Amerika olarak geçiyor) sinemada ilk canlandıran kişi Aytekin Akkaya (1943-) olmuştur.

Bununla birlikte bahsi geçen film, 1941 yılında Amerikalı çizgi romancılar Joe Simon ve Jack Kirby tarafından yaratılan Kaptan Amerika'nın, sinemamızda ilk ortaya çıktığı film değildir. 1968 tarihli Binbaşı Tayfun (Yön: Tolgay Ziyal) bir Kaptan Amerika uyarlamasıdır. Bu filmde Binbaşı Tayfun karakterini Nihat Ziyalan

(1936-) canlandırmıştır. Afişte görüldüğü kadarıyla, Kaptan Amerika'nın başlığından A harfi kaldırılmış yerine T harfi koyulmuştur. T harfinin Tayfun'u ve/veya Türkiye'yi ifade ettiği düşünülebilir.

Önemli çizgi roman uyarlamalarından biri de Baytekin Fezada Çarpışanlar (Yön: Şinasi Özönük, 1967) filmidir. Bu film, Amerika kaynaklı çizgi roman olan Flash Gordon'un uyarlamasıdır.

1967 yılı, önemli bir yıldır. Zira sonradan bir furyaya dönüşecek olan fantastik filmlerin en önemlilerinden olan ve farklı yönetmenlerce farklı filmleri çekilen "Killink" in ilk filmi olan Killink İstanbul'da (Yön: Yılmaz Atadeniz) filmi çekilir. Toplamda 13 farklı Killink filmi çekilecektir (Şakar, 2014. s:14).

Killink aslında İtalyan kaynaklı bir fotoroman kahramanıdır. 1966 yılında yayınlanmaya başlamıştır. Toplamda 62 macerası vardır. Killing çizgi roman olmasa da çizgi roman uyarlamaları furyasında ateşleyici öğelerden biri olması ve yönetmen Yılmaz Atadeniz'in iç içe çektiği iki Killing filminden ikincisi olan Killing Süper Adama Karşı filminde çizgi roman kahramanı Superman'in yer alması, bu filmin de çizgi roman uyarlamaları kategorisinde yer alabileceği görüşüne neden olmuştur.

1967 yılında Yılmaz Atadeniz'in asistanı olan, gelecekte önemli filmlere imza atacak Çetin İnanç (1941-) Çelik Bilek isimli filmi yapar. İsmi İtalyan çizgi roman üretim ekibi EsseGesse'nin bir eseri olan Çelik Blek'ten (Il Grande Blek) alan film, Esinlenme ile Kalan Uyarlamalar bölümünde belirttiğimiz üzere konu ve karakterler itibariyle çizgi romanla hiçbir benzerlik taşımaz.

Fantoma İstanbul'da Buluşalım (Yön: Natuk Baytan, 1967) adlı film, Amerikan çizgi roman kahramanı Batman'in boy gösterdiği bir filmidir.

Aynı yıl bir başka Amerikan çizgi roman kahramanı, Lee Falk'un 1934'te yarattığı Mandrake, Mandrake Killing'in Peşinde (Yön: Oksal Pekmezoğlu, 1967) adlı filmle beyaz perdeye taşınır.

1968 yılında Lee Falk'un bir başka eseri Kızılmiske (The Phantom, 1936) bu defa iki farklı yönetmen tarafından iki ayrı film olarak sinemaya aktarılır. Bunlardan

Toygal Ziyal'ın yönettiği ve İsmet Ertem'in baş rolünde oynadığı Kızılmaske filminde hikâye ve karakterler aslına uygun şekilde aktarılmaya çalışılmıştır. Hikâyede Kızılmaske bir olayı çözmek için Türkiye'ye gelmektedir.

Aynı yıl çekilen ve Çetin İnanç'ın yönettiği Kızılmaske filmi daha yerleştirilmiş bir filmidir. Bu filmde Kızılmaske Türkiye'de yaşamaktadır.

Maskeli Suvari Tom Mikse'e karşı (Yön: Kayahan Arıkan, 1969) adlı filmde yine İtalyan EsseGesse ekibinin yarattığı Tom Miks karakteri (Capitan Miki, 1951) Lami Ateş (1943-2012) tarafından canlandırılır. Konu ve karakter yine çizgi romandan bağımsızdır.

Cihangir Gaffari'nin (1942-) başrolde yer aldığı Zagor, (Yön: Mehmet Aslan, 1970) İtalyan çizgi roman kahramanı Zagor'un adını taşısa da çizgi roman ile başka bir benzerliği bulunmaz.

Ertesi yıl, iç içe çekilen ve Levet Çakır'ın başrolde oynadığı Zagor Kara Bela (Yön: Nişan Hançer, 1971) ve Zagor Kara Korsanın Hazinesi filmleri sadık Zagor uyarlamalarıdır. Bu filmler hem sadık oluşları hem de dünya sinemasındaki tek Zagor filmi oluşları ile önem arzeder. İtalyan çizgi romancı Sergio Bonelli'nin 1961 yılında yarattığı bu kahramanın bu güne dek başka bir filmi de çekilmemiştir.

1971 yılında İtalyan yazar Andrea Lavezzolo'nun (1905-1981) yarattığı çizgi roman kahramanı Kinowa'nın (1950) adını taşıyan Kinova Demir Yumruk (Yön: Çetin İnanç, 1971) sinemaya taşınır. Bu filmin de çizgi romanla isminden başka hiçbir alakası yoktur. Film beğenilince Çetin İnanç iki devam filmi daha çeker (Scognamillo ve Demirhan, 2005 s:246).

Red Kit (Yön: Aram Gülyüz, 1971), sinemaya aktarılan bir başka çizgi roman kahramanıdır. İzzet Günay'ın Red Kit'i canlandırdığı bu filmde üç sene sonra Aram Gülyüz (1931-) Fransız çizgi romancı Morris'in 1955 yılında yarattığı Red Kit'i (Lucky Luke) bir kez daha sinemaya taşıyacak bu kez başrolü Sadri Alışık'a (1925-1995) verecektir. Aram Gülyüz'ün ikinci Red Kit uyarlaması, kıyafetler ve karakterleri ile sadık bir uyarlama sayılabilir. Ancak konu özgündür.

Superman Türk sinemasında çeşitli şekillerde defalarca karşımıza çıkar. Levent Çakır'ın başrolde oynadığı Süper Adam (Yön: Cevat Yörüklü, 1971) ve Erdo Vatan'ın başrolde yer aldığı Süper Adam İstanbul'da (Yön: Yavuz Yalınkılıç, 1972) bu filmlerden sadece ikisidir.

Türk sinemasında İtalyan çizgi romanına ilgi devam etmektedir. Aynı zamanda efsanevi bir Amerikan kahramanı da olan ancak Türkiye'de Guido Martina ile Raffaele Paparella'nın yarattığı çizgi roman serisi ile tanınan Pecos Bill'in başkahraman olduğu Şimdi Silahlar Konuşacak Pecos Bill (Yön: Kayahan Arıkan 1971) adlı film çekilir.

EsseGesse'nin eseri Tom Braks (Alan Mistero, 1965) Tom Braks Şeytan Tırnağı (Yön: Taner Oğuz, 1972) adlı filmle beyaz perdede boy gösterir. Ancak çizgi romandan farklı bir hikâye anlatılmaktadır.

Uçan Kız (Semih Evin, 1972) ve Yarasa Adam Betmen (Yön: Savaş Erişçi, 1973) adlı filmlerle Amerikan çizgi roman kahramanı Batman bir kere daha karşımıza çıkar. Yarasa Adam Betmen filminin afişinde yönetmen olarak Günay Kosova'nın adı geçse de filmi Savaş Erişçi yönetmiştir (Scognamillo ve Demirhan, 2005 s:359).

Kunt Tulgar, 1974 yılında Tarzan Korkusuz Adam filmini yapar. Bu film, Orhan Atadeniz'in yönettiği ve Kunt Tulgar'ın babası Sabahattin Tulgar'ın yapımcılığında 1952 yılında çekilen Tarzan İstanbul'da filminin bir tekrarıdır. Kimi görüntüleri önceki Tarzan filmi gibi başka filmlerden alınmıştır (Scognamillo ve Demirhan, 2005 s:180). Kurt Tulgar filmi üç günde çektiğini söyler (Scognamillo ve Demirhan, 2005 s:181). Yönetmen filmi üç sayfa senaryo ile çektiğini belirtir (kişisel görüşme 2016).

1985 yılında sıra dışı bir Conan (Robert Ervin Howard, 1932) uyarlaması olan Altar çekilir. Yönetmen Remzi Jöntürk'tür. Film önceki uyarlamalardan çok farklıdır. Görüntüler düzgündür. Konuşmalar ağdalıdır (Scognamillo ve Demirhan, 2005 s:167). Senaryo bir sanat filmi gibi akar. Şiire öyküden sanatsal tiratlar vardır. Hatta diyaloglar bazen köy filmlerini andırmaktadır.

Sinemamızda göreceğimiz yabancı çizgi romanlardan son uyarlama ya da esinlenme filmi de 2012 yapımı Süpertürk'tür. Kripton'dan Türkiye'de düşen ve Türk kültürü ile yetişen Superman'e benzer bir karakterin macerası Tamer Karadağlı tarafından yönetilmiş, başrolde yine Tamer Karadağlı oynamıştır.

3.2. Araştırma Yöntemi ve Araştırma Evreni

Çalışmamızda incelemek için iki film seçilmiştir. Bunlar Korkusuz Kaptan Sving (Tunç Başaran, 1971) ve Süpermen Dönüyor (Kunt Tulgar, 1979) filmleridir.

Çalışmada bahsedilmiş olduğu üzere, yabancı çizgi roman uyarlamalarının yapımında maliyet anahtar rol oynamaktadır. Bu iki örnek maliyet açısından iki ayrı ucu temsil eder. Yaptığımız görüşmede Tunç Başaran, Korkusuz Kaptan Sving filminin bütçesini hatırlamamakla birlikte prodüksiyondan taviz verilmediğini belirtmiştir (Kişisel görüşme 2016). Zaten film izlendiğinde mekânlara ve kostümlere özen gösterildiği ve filme para harcandığı anlaşılmaktadır.

Kunt Tulgar ise Süpermen Dönüyor filmini neredeyse sıfır maliyet ile çektiğini ifade etmiştir (Kişisel görüşme, 2016).

İki ayrı uçta bulunan bu filmlerin incelenmesinin faydalı olacağı kanaati hâsıl olmuştur.

Araştırmada, Desmond ve Hawkes'in Adaptation: Studying Film and Literature adlı eserlerinde ortaya koydukları sinema uyarlaması için izlenmesi gereken adımları (Desmond ve Hawkes'den aktaran İyigün 2009) sinema filmi-TV dizisi uyarlamalarını incelemek için değiştiren İyigün'ün (2009, s:55) inceleme aşamalarına benzer bir çalışma sırası takip edilecektir.

Çizgi roman ve sinema filmindeki karşılığı şu adımlarda incelenecektir:

- 1- Çizgi roman okunur, öğelere ayrılır.

- 2- Film izlenir, çizgi roman öğelerinden korunan, çıkarılan ve eklenenler listelenir.
- 3- Yapılan değişikliklere odaklanılarak her farklılık için neden aranır.
- 4- Yapılan seçimlerin yapım sürecini kolaylaştırmak mı yoksa çizgi romanın ruhuna uymayı mı amaçladığı konusunda çizgi roman ve film ilişkisi sorgulanır.
- 5- Ulaşılan sonuçlar ışığında uyarlamamanın kaynak çizgi romana göre esinlenme mi, serbest mi yoksa sadık bir uyarlama mı olduğu belirlenir.

Hutcheon, A Theory of Adaptation adlı eserinde uyarlama ilgili çalışmalarına ne, kim, neden, nasıl, nerede ve ne zaman soruları ile yaklaşılması gerektiğini ifade eder (Hutcheon'dan aktaran İyigün 2009).

İlk sorulacak soru “Ne” olmalıdır. Bu soru eserin biçimsel evrimini belirlemek için sorulacaktır. Hikâye ilk olarak hangi ortamda sunulmuş, sonra hangi ortama aktarılmıştır? Anlatım medyasının değişmesi, anlatım şeklini de etkileyecektir. Mesela bir roman, filme uyarlandığında kısaltacaktır (İyigün, 2009 s.54).

Çizgi roman her ne kadar sinema ile benzeşse de anlatım farklılıkları meydana gelmesi kaçınılmazdır.

“Kim” ve “neden” soruları uyarlamayı ortaya koyan kişilerle ilgilidir. Sinema kolektif bir çalışma alanı olduğu için yönetmen ve senaryo yazarları; ne ve neden sorularının muhatabı olabilirler (İyigün, 2009 s.54). Uyarlamaları yapanlar kimlerdir? Bu eserleri ortaya koymalarının sebebi nedir? Neden bu hikâyeler seçilmiştir? Bu seçimin yönetmen ve/veya senaristin kimliği ile bir ilgisi var mıdır?

“Nasıl”, cevaplanması gereken bir sonraki sorudur. Tanıdıklık ve farkındalık çekiciliği meydana getirir. Burada bahsedilen tanıdıklık, bildik bir konunun sürekli bir tekrarlanmasından öte yeniden yorumlanmasıdır. Seyirci, kaynak eseri tanıdığı

takdirde daha önceden bildiği bir dünyaya yeniden girmiş olacaktır. Bu soru izleyicinin alımlaması ile alakalıdır (İyigün, 2009 s.55).

“Nerede” ve “ne zaman” soruları uyarlamanın geçtiği ortam ve coğrafya ile ilgilidir. Eserin hitap edeceği kitle de bu noktaların belirlenmesinde önemlidir (İyigün, 2009 s.54).

Arif Can Güngör, Türk Sinemasının Yerli Dizilere Etkisi Ve Seyirci İlişkisi adlı çalışmasında TV dizilerinde işlenen kişileri, mekânlar ve temaları ele alır. Aynı öğeler sinema için de geçerlidir. Bunlar TV dizilerinin analiz edilmesi için temel unsurlardır (Güngör’den aktaran İyigün 2009). TV dizileri ve çizgi roman serilerinin paralelliği ve benzerliği göz önünde bulundurularak çizgi roman ve film arasındaki ilişkiyi tespit edebilmek için bu unsurlar kullanılabilir.

Çalışmada, Desmond ve Hawkes’in öngördüğü yöntemden çıkarılan yaklaşım benimsenerek; kim, neden, nasıl, nerede ve ne zaman sorularına Hutcheon’un yaklaşımı ile cevap aranacak ve çalışma Güngör’ün belirttiği üç öge olan “kişiler, mekânlar ve tema”ya ilave olarak, “Dış görünüş” unsuru eklenecektir. Ancak dış görünüş konusu kişiler ve mekânlar konuları içinde ele alınacaktır. Çizgi roman aynı zamanda görsel bir sanat olduğu için kostümlerin ve kahramanlar ile mekânların görünüşünün de uyarlamada önemli bir yeri bulunmaktadır. Çalışma bu öğeler ile sınırlandırılacaktır.

3.3. Kaptan Swing Çizgi Romanı

Serinin orijinal adı: Il Comandante Mark

Yaratıcısı/ Yılı: EsseGesse Ekibi / 1966

Uyarlama filme kaynaklık eden macera ismi: Mister Blöf’ün Hayaleti – Mister Bluff

Orijinal Numara: 8

Serinin orijinal ismi Il Comandante Mark'dır. Türkçe ismi Fransızca isminden (Capt'ain Swing) gelmektedir.

Yayını 1966 yılında başlamış ve 64'er sayfadan oluşan 281 macerası yayınlanmıştır. Serinin yaratıcısı İtalyan çizgi roman sanatçıları Giovanni Sinchetto (1925 - 1989), Dario Guzzon (1926 - 2000) ve Pietro Sartoris'in (1926 -1989) oluşturduğu EsseGesse ekibidir.

Hikâye, 1773-1781 yılları arasında yaşanan Amerikan Bağımsızlık Savaşı sırasında geçer. Amerikan halkı, sömürgesi oldukları İngiltere'ye başkaldırmış ve onlara karşı mücadele vermeye başlamışlardır. Çeşitli milis birlikler kurulmuştur. Bunlardan biri de ABD ve Kanada arasında bulunan Ontario Gölü kıyısındaki kalede bulunan Ontario Kurtları adlı birliktir. Birliğin lideri Kaptan Swing'dir. Birliğin amacı Amerika'yı bağımsızlığına kavuşturmaktır.

Seride, halka zulmeden Kırmızı Urbalılar (Ya da Kırmızı Ceketliler) olarak anılan İngiliz birliklerine karşı direnen Kaptan Swing ve arkadaşları ile diğer vatanseverlerin maceralarını okuruz.

Kaptan Swing, EsseGesse'nin diğer üç serisi ile (Teksas, Tommiks ve Tom Braks) benzerlik taşır. Seriler arasındaki maceralar kimi zaman benzeşir. Her dört seride de ana karakterin iki sadık –ve komik- arkadaşı vardır. Maceralar benzer şekilde akar.

Kaptan Swing, aslında Teksas adlı çizgi romanın yenilenmiş halidir. Teksas'da da İngilizlere karşı direnen vatanseverleri görürüz. Ancak Teksas maceraları –içinde farklı serüvenler olsa da birbirine bağlanarak 672 sayfada tamamlanır. Kaptan Swing'de bu, 64 sayfa ile sınırlandırılmıştır.

Filme uyarlanan Mister Blöf'ün hayaleti adlı maceranın özeti şöyledir:

Ontario Kurtlarının lideri Kaptan Swing ve arkadaşı Mister Blöf kasabaya gitmektedirler. Gamlı Baykuş dedesinin ölüm yıldönümünde yas tutmak için Ontario Kalesinde kalmıştır.

Swing ve Blöf yemek yemek için uğradıkları bir köyde İngiliz askerlerinin işkence ettikleri bir köpeği kurtarırlar. Puik adlı bu köpeğin bir sahibi yoktur. Puik kendisine ilgi gösteren Mister Blöf'e bağlanır ve ekibe katılır.

Swing ve Blöf Ontario kalesine dönerler. Gamlı Baykuş ve Puik birbirlerinden hiç hoşlanmazlar. Gamlı Baykuş ona kaba davranır, Puik de onu ısırır.

Ertesi gün Mister Blöf dedesinden yadigâr saatini tamir ettirmek için kasabaya gider. Ancak burada birisi onu ihbar eder ve Blöf, İngilizlerin eline esir düşer.

Swing ve Gamlı Baykuş olanlardan habersiz şekilde Mister Blöf'ü aramak için kasabaya doğru yola çıkarlar. Bu sırada Mister Blöf kurşuna dizilir.

Swing ve Gamlı Baykuş kasabaya vardıklarında Blöf'ün mezarı ile karşılaşır. Kör bir adam onu kekeme birinin ihbar ettiğini söyler.

Swing ve Gamlı Baykuş muhbiri aramaya başlarlar. Bir kaç başarısız girişimin ardından Blöf'ü Değirmenci Kit'in ihbar ettiğini öğrenirler.

Kit'in değirmenine giderler ancak onu ellerinden kaçırlar. İngilizlere sığınan fakat yardım göremeyen değirmenci, eninde sonunda yakalanacağını anlar. İngilizler Swing ve Gamlı Baykuş'u yakalamak için değirmene gelirler. Ama Swing ve Gamlı Baykuş izlerini kaybettirirler.

Swing ve Gamlı Baykuş ortalığın yatışmasını beklemek için bir anda sabahlarlar. Sabah kalktıklarında Puik yoktur. Hancı bir adamın geceleyin onu alıp götürdüğünü söyler. Tarif ettiği kişi Mister Blöf'e benzemektedir.

Değirmenci panik içinde limana gider ve kendisini götürecek bir gemi aramaya koyulur. O sırada Swing ve Gamlı Baykuş da oraya gelmektedirler. Değirmenci bir gemiciye para verip onları durdurmasını ister. Adam parayı alır ama Swing'e gidip kendisine para verirse ona değirmenciyi vereceğini söyler. Swing kabul etmez ve adama değirmencinin yerini zorla söyletmeye çalışır. Gemici, Swing

ve Gamlı Baykuş'u tuzağa düşürür. Kavga çıkar. Karışıklıktan yararlanan değirmenci kaçarak İngiliz kalesine sığınır.

Swing ve Gamlı Baykuş bir plan yaparlar. Kalenin doktorunu kaçırıp sıkıca bağlarlar. Swing doktorun kıyafeti ile kaleye girip değirmenciye bulur. Adam kaçır ve askerleri ayaklandırır. Çatışma çıkar. Bu sırada Mister Blöf kale duvarlarına tırmanarak içeri girer. Mister Blöf ölmemiştir. Ama kendisini ihbar eden adamı cezalandırmak istemektedir. Mister Blöf ve değirmenci dövüşürken Puik araya girer. Adama saldırır. Adam ve köpek kaleden aşağı uçarlar. Adam olay yerinde ölür. Puik ise ağır yaralıdır.

Kaleden kaçan Swing ve Blöf aşağıda onları bekleyen Gamlı Baykuş ile buluşurlar. İngilizler peşlerindedir. Kaçarlar. Blöf onları bir tanıdığıının evine götürür. Burası kale doktorunun evidir.

Aslında bir vatansever ve Blöf'ün arkadaşı olan Kale doktoru idam sırasında askerlerin silahlarını kurusıkı doldurmuş ve böylece Blöf'ü kurarmıştır.

İngilizler Swing ve arkadaşlarının izini kaybederler. Ancak Puik'in durumu ağırdır. Üzgün Mister Blöf köpeğini de yanına alır ve birlikte Ontario Kalesine dönerler.

Puik ölmek üzere gibi görünmektedir. Gamlı Baykuş Puik'in ölüşünü izlemekte ve "az sonra ölür" gibi konuşmalar yapmaktayken birden bire Puik canlanır ve gamlı Baykuşu ısırarak onun temennilerine cevap verir.

3.3.1. Kaptan Swing Kişileri ve Dış Görünüşleri-Kostümleri

Kaptan Swing maceralarında, iki sadık arkadaşları Mister Blöf (Mister Bluff) ve Gamlı Baykuş (Gufo Triste) ön plana çıkar. Seriyeye sekizinci sayıda Mister Blöf'ün köpeği Puik (Flok) de katılır. Gamlı Baykuş ve Puik'in geçinememesi bir komedi unsuru olarak karşımıza çıkar. Kişiler hakkında bilgi vereceğimiz bölümde hem serinin ana karakterlerine hem de uyarılama filme kaynaklık eden Mister Blöf'ün

Hayaleti adlı macerada yer alan karakterlere değinilecektir. Çizgi roman olarak Alpagut Yayınlarından çıkan çeviri esas alınmış, İtalyanca orijinal ile mukayese edilmiştir. Bununla birlikte, kahramanın ismini Fransızca tercümesinden aldığı ve ilk dönem İtalyan çizgi romanlarının Türkiye'ye Fransa'dan geldiği göz önünde bulundurulursa İtalyanca orijinali ile Türkçe tercümesi arasındaki farkların Fransızca tercümesinden kaynaklandığı da düşünülebilir. Her durumda, uyarlama filme kaynaklık edenin Türkçe tercümeli Kaptan Swing olduğu dikkate alınmalıdır.

3.3.1.1.Kaptan Swing / Comandante Mark:

Kaptan Swing, Teksas'ın kahramanı Blek'e göre çok daha kibar bir insandır. Dış görünüşü itibari ile estetikdir ve bir kılıç kullanır.

Swing'in Fransız asıllı bir soylunun çocuğu olduğu sonradan öğrenilecektir. Çocuğu Kızılderililer aralarına almışlardır. Swing, hayatını kurtaran kişiden iyi bir eğitim almıştır. Kılıç kullanma, at binme ve avcılıkta ustalaşmanın dışında tarihi matematik, dilbilgisi ve felsefe de öğrenmiştir. Swing Ontario kalesini inşa ettirir, milisleri örgütler (Alpin, 2006 s.336).

3.3.1.2. Mister Blöf / Mister Bluff

Sakalı ve saçsız başı ile ekibin en yaşlı üyesidir. Kaba görünüşüne rağmen hassas bir kalbi vardır. Ancak bu hassaslığı onu İngilizlere karşı mücadele etmekten alıkoymaz.

Swing, bir vatansever olan Mister Blöf ile asılan babasının cesedini kaçırmaya gittiğinde tanışır (Alpin, 2006 s.336). Mister Blöf, köpeği Puik'i çok sever.

3.3.1.3. Gamlı Baykuş / Gufo Triste

Swing, bir yanlışlık sonucu Göller Kabilesinde, şef Gamlı Baykuş ile dövülmüş ve onu yenmiştir (Alpin, 2006 s.336). Swing ve Gamlı Baykuş bu şekilde tanışır. Gamlı Baykuş, sürekli Ulu Büyük Büyücü Dedesinden bahseder. Onun izinden gitmeye çalışır. Her zaman kötümserdir ve kötü kehanetlerde bulunur. Ekibin en komik üyesidir. Son derece zayıf bir görünüşü olmasına rağmen kuvvetlidir. Mister Blöf'ün köpeği Puik ile hiç geçinemez. Birbirlerinden nefret ederler. Gamlı Baykuş Puik'ten "Pire Torbası" olarak bahseder. Puik hemen her macerada Gamlı Baykuş'a bir zarar verir. Mesela ısırır ya da yemeğini çalar.

3.3.1.4. Puik / Flok

Mister Blöf'ün zayıf köpeği. İlk defa Kaptan Swing'in 8. Sayısı olan Mister Blöf'ün hayaleti adlı macerada karşımıza çıkar. Blöf ve Swing köpeği İngilizlerin işkencesinden kurtarırlar. Bu olaydan sonra Puik, Mister Blöf'ten hiç ayrılmaz.

3.3.1.5. Betty

Sarışın bir kızdır. Kaptan Swing Betty'yi kurtlardan kurtarmıştır. Betty de Ontario kalesinde yaşar. Yemek pişirir. Swing'in sevgilisidir. Kıskançtır.

3.3.1.6. Kırmızı Urbalılar

İngiliz askerler seride Kırmızı Urbalılar olarak anılır. Menfaatperest, açgözlü, beceriksiz ve ahmak olarak sunulurlar.

3.3.1.7. Vatanseverler

İngilizlerden ayrılıp bağımsızlığa kavuşmak isteyen Amerikalılardır. Çizgi romanda, İngiliz taraftarı her Amerikalı hain olarak anılır.

3.3.1.8. Hancı

İlgili çizgi romanın yedinci sayfasında görülür. Hikâyedeki görevi Puik'in sahibinin olmadığını ve çok yemek yediğini Swing ve Mister Blöf'e söylemektir.

3.3.1.9. Binbaşı Sidney: il colonello

Çizgi romanın 11. sayfasında görünür. Sinsi görünümlü ve hırslı bir İngiliz subayıdır. Mister Blöf'ü muhbiri sayesinde ele geçirmiştir. Buna rağmen ihbarcının yüzüne karşı ihbarcılardan nefret ettiğini söyleyecek kadar da nankör ve saygısızdır.

3.3.1.10. Değirmenci Kid / Bendix Balbetta:

Çizgi romanın 11. sayfasında Binbaşından ödülünü alırken görülen ve Mister Blöf'ü ihbar ederek yakalatan kişi. Korkak bir görünüşü vardır.

3.3.1.11. Doktor Gregovius

Vatansever olduğu sonradan ortaya çıkan, İngiliz kalesinin yaşlı doktoru. Mister Blöf'ün arkadaşıdır. Mister Blöf'ün idamdan kurtulmasını sağlamıştır.

3.3.1.12. Kör adam

Çizgi romanın 16. sayfasında görünür. Hikâyede görevi Mister Blöf'ü kimin ihbar ettiği hakkında Swing ve Gamlı Baykuş'a ipucu vermektir.

3.3.1.13. Warton

Çizgi romanın 20. sayfasında görünür. Blöf'ün saatini değirmenciden satın alan adamdır. Swing saati onda görünce Blöf'ü onun ihbar ettiğini zanneder. Sonra ondan asıl ihbarcının adını öğrenir.

3.3.1.14. Hancı 2

Çizgi Romanın 34. Sayfasında görünür. Swing ve Gamlı Baykuş'un konakladığı hanın sahibi vatansever. Hikâyedeki görevi, Puik'i geceleyin alıp götürken kişiyi tarif ederek Swing ve Gamlı Baykuş'a ipucu vermektir.

3.3.1.15. Gemici

Çizgi romanın 42. Sayfasında görünür. Değirmenci Kid'in tüm parasını alıp onu Swinge karşı koruma sözü vermesine rağmen Kid'i Swing'e ihbar eder ve eğer para verirse Değirmencinin yerini söyleyeceğini ifade eder.

3.3.2. Mekanlar

3.3.2.1. Ontario Gölü Kıyısı

Çizgi romanın 1. Sayfasında Swing ve Mister Blöf'ü ilk gördüğümüz yerdir.

3.3.2.2. Ontario Kalesi

İngilizlere karşı savaşıyan Ontario Kurtları adlı milis birliğin merkezidir. Swing Blöf ve Gamlı Baykuş burada yaşarlar.

3.3.2.3. Köy

Swing ve Mister Blöf'ün İngilizleri etkisiz hale getirerek Puik'i kurtardıkları yer.

3.3.2.4. Yol

Mister Blöf'ün öldüğünü öğrendikten sonra katili bulmak için yoldayken Swing ve Gamlı Baykuş'un geceledikleri yer.

3.3.2.5. Han 1

Swing ve Mister Blöf'ün Puik'i kurtardıktan sonra köyde yemek yedikleri yer. Burada Puik'in sahibi olmadığını öğreneceklerdir.

3.3.2.6. Kasaba

Mister Blöf burada ihbar edilir ve tutuklanır.

3.3.2.7. İngiliz Kalesi Strohton

Mister Blöf'ün tutulduğu korunaklı ve büyük kale. Binbaşı da bu kalededir. Doktor bu kalede görev yapar.

3.3.2.8. Zindan

Mister Blöf'ün tutulduğu hücre.

3.3.2.9. Değirmen

Değirmenci Kid'in değirmeni ve evinin olduğu yer

3.3.2.10. Han 2

Swing ve Gamlı Baykuş'un geceledikleri ve Puik'in gizemli bir kişi tarafından götürüldüğü yer.

3.3.2.11. Mağara

Swing ve Gamlı Baykuş'un yağmurda sığındığı ve uzaktan Mister Blöf'e benzettikleri kişinin silüetini gördükleri yer.

3.3.2.12. Liman

Değirmenci Kid'in gemi bulmak için geldiği, kendisini Swing ve Gamlı Baykuştan korumaları için gemicilere para verdiği ve Swing ile Gamlı Baykuş'un tuzaga düşürüldüğü yer.

3.3.2.13. Doktorun evi

Swing ve Gamlı Baykuş'un vatansever olduğunu sonra öğrendikleri kale doktorunun evi.

3.3.3. Kaptan Swing Çizgi Romanının Teması

Kaptan Swing çizgi romanının ana teması Amerika Birleşik Devletlerinin bağımsızlık mücadelesidir. Kaptan Swing ve diğer vatanseverler, bu mücadelenin içinde ufak birer unsur olduklarını belirtirler. Kahramanların savaşı yerel bazdadır. Bağımsızlık savaşında insanların büyük sıkıntılar çektiği belirtilir ancak mücadele eğlenceli bir dille anlatılır. Çizgi romanda net bir Amerikan milliyetçiliği söz konusudur. Bu çizgi romanın yaratıcılarının ve yayıncılarının İtalyan olduğu unutulmamalıdır. Amerikalı olmayan unsurların, Amerika ile ilgili yaptıkları çalışmalar hakkında Sergio Leone'nin şu sözü anımsanabilir: "Amerika tüm dünyanın malıdır" (Gündüz, 2004 s:37)

Filme konu olan Mister Blöf'ün Hayaleti macerası özelinden gidersek, yine ana temada Amerikan milliyetçiliğinin olduğu açıktır. Blöf idam edilirken son sözü "Yaşasın Hür Amerika!" olur. Swing ve Gamlı Baykuş; Mister Blöf'ü ihbar eden kişinin peşine düşerler. Amaçları bir "hainden" intikam almaktır. Hain, bağımsızlık yanlısı olmayan biridir. Blöf'ü para almak için ihbar etmiştir ancak ihbarı yaptığı makam bir İngiliz birliğidir. Hain cezalandırılmalıdır. Çünkü kahramanımızın dostu da olan bir vatanseverin ölümüne neden olmuştur. Bununla birlikte temada dostluk ve vefa da vardır.

3.4. Korkusuz Kaptan Sving Filmi

Yönetmen: Tunç Başaran

Senaryo: Vural Pakel

Yapımcı: Özdemir Birsel

Oyuncular:

Swing: Salih Güney

Betty: Gülgün Erdem

Gamlı: Baykuş Süleyman Turan

Mister Blöf: Ali Şen

Değirmenci: Reha Yurdakul

Filmde, Swing'in adı Sving olarak yazılmıştır. Ancak Afişte Swing şeklinde geçer.

Film çekim süreci, 1972 yılında yapımcı Özdemir Birsel'in bir çizgi roman uyarlaması çekme talebi ile başlamıştır. Yönetmen Tunç Başaran ile birlikte Kaptan Swing'in sinemaya aktarılmasına karar vermişlerdir. Ardından Tunç Başaran Swing maceralarını incelemiş ve Mister Blöf'ün Hayaleti adlı macerayı çekmeyi uygun görmüştür (Tunç Başaran ile kişisel görüşme, 2016).

Film için Mecidiyeköy'deki Cen Ajans stüdyolarında dekorlar kurulmuştur. Çekimler bu dekorlarda, Antalya'da ve İstanbul surlarında çekilmiştir (Tunç Başaran ile kişisel görüşme, 2016).

Filmin kostümlerini Kovboy Ahmet olarak tanınan usta Yeşilçam kostümcüsü Ahmet Sert, orijinal çizgi romana göre tasarlamıştır (Tunç Başaran ile kişisel görüşme, 2016).

3.4.1. Şekil ve Seyirci Bakımından Korkusuz Kaptan Sving Filmi

3.4.1.1. Kaptan Swing Çizgi Romanının Korkusuz Kaptan Sving Filmi ile Karşılaştırması

3.4.1.1.1. Korunan Öğeler

Kişiler	Mekanlar	Tema
Kaptan Swing	Ontario Gölü Kıyısı	Dostluk
Mister Blöf	Ontario Kalesi	Vefa
Gamlı Baykuş	Köy	
Puik	Yol	
Betty	Han 1	
Kırmızı Urbalılar	Kasaba	
Hancı 1	İngiliz Kalesi Strohton	
Vatanseverler	Zindan	
Binbaşı Sidney	Değirmen	
Değirmenci Kid	Han 2	
Doktor Gregovius	Mağara	
Kör adam	Liman	
Warton	Doktorun evi	
Hancı 2		
Gemici		

Listeye göre birçok öğenin korunduğu görünmektedir. Ancak aynı şekilde birçok öğenin mahiyeti değişmiştir.

Kıyafetlerin ve mekânların görünümünün aynen korunduğunu belirtelim.

Kaptan Swing, çizgi romanda son derece kibar ve düşünceli biridir. Yol olarak belirttiğimiz mekanda gece konakladıklarında Swing, Gamlı Baykuş'un ağladığını duyar. Ama onu utandırmamak için uyuma numarası yapar. Oysa filmde “Hay kunduzlar! Kim bu kadın gibi hıçkırır!” diye tepki gösterir.

Aynı şekilde, Gamlı Baykuş'un “ulu dedem derdi ki” diye söze başlamasından bıkan Swing “Kes be!” diyebilecek kadar kabalaşmaktadır.

Bety, çizgi romandaki şirin küçük kız havasından çok uzaktadır. Film boyunca derin dekoltesi ile dolaşır.

Puik'i kurtardıkları köydeki Hancı 1 çizgi romandan farklı olarak konuşmaz.

Çizgi romanda Puik, Mister Blöf'ün köpeğidir. Oysa filmde Mister Blöf onu Gamlı Baykuş'a hediye etmek için yanına alır.

Filmin kurgusunda da değişiklik yapılmıştır. Çizgi romanda Swing ihbarcının kimliğini ortaya çıkarana kadar okuyucu da ihbarcının kim olduğunu bilmez. Oysa filmde daha ilk sahnede kim olduğu gösterilir. Bu da yine oyuncunun rolünü artırmak için yapılmış olabilir.

Yine filmin kurgusuna göre değirmenci önceden kaçacağı gemiyi ayarlamıştır. Oysa çizgi romanda değirmenci can havli ile kaçacak gemi aramaktadır.

Çizgi romanda değirmenciyi Kaptan Swing'e ihbar etmek isteyen kişi sıradan bir gemici iken filmde bu kişi değirmenciyi oradan götürecek geminin kaptanı yapılmıştır.

Swing'in Blöf'ün saatini görünce ihbarcı zannettiği kişi ve arkadaşları ile kavga ettiği yer çizgi romanda açık hava iken, filmde kapalı alana bir hana alınmıştır. Bu, yönetmenin kurulan setleri kullanma isteği ile ilgili olabilir.

Değirmencinin limana geldiği sahne çizgi romanda gündüzken, filmde geceye çevrilmiştir.

3.4.1.1.2. Çıkarılan Öğeler

Kişiler	Mekanlar	Tema
		Amerikan Milliyetçiliği

Filmde Amerikan milliyetçiliği de görünmemektedir. Sadece kör adamın “Birkaç altın için vatanını satan bir hain” ifadesi yer almaktadır.

Mister Blöf idam edilirken çizgi romanda “Yaşasın Hür Amerika” diye bağırır. Bu ifade filmde yoktur.

3.4.1.1.3. Eklenen Öğeler

Kişiler	Mekanlar	Tema
Kaptanın adamı	Han 3	
Han 1’deki kadın garson	Han 4	
Han 3 ve Han 4’teki Kırmızı Urbalılar		

Betty ve Swing’in sevişme sahnesi eklenmiştir. Her fırsatta sarılırlar. Çizgi romanda olmamasına rağmen Betty, Kızılderili kılığında Ontario kalesinin buğdaylarını öğüttürmek için “daha önceden tanıdıkları” değirmenciye gider. Oysa çizgi romanda değirmenciye tanımamaktadırlar. Burada değirmencinin bir kaptan ile anlaştığını ve başka bir yere kaçacağını öğrenir. Betty’nin oraya gelmesinin ve adamın kaçacağını öğrenmesinin hikâyeye hiçbir katkısı yoktur. Sadece Betty rolünün ağırlığı artırılmak istenmiştir. Yine aynı sahnede değirmenciye kaçırarak olan kaptanın adamını görürüz.

Filmin sonunda İngilizlerin doktorun evinde kısırdığı Swing ve arkadaşlarını, bir savaşçı gibi elinde tüfekle çarpışan Betty'nin oraya getirdiği Ontario Kurtarı kurtaracaktır ki çizgi romanda böyle bir olay yoktur.

Değirmenciye, değirmende ellerinden kaçırılan Kaptan Swing ve Gamlı Baykuş, nereye saklanırsa saklansın kendisini bulacaklarını bildiren bir not bırakırlar. Filmde bu olay çıkarılmıştır.

Han 1 olarak andığımız, Puik'i kurtardıkları köyde girdikleri handa, Hancı 1'in görevini bu kez bir kadın garson üstlenir. Onlara Puik'in sahibi olmadığını söyler.

Filme Gamlı Baykuş'un bir rüya sahnesi eklenmiştir. Rüyasında dedesini görür. Ardından uykusunda kalkar kendinde olmadan Ontario Kalesi içinde Kızılderili dansı yapar.

Filme İngiliz askerlerince Mister Blöf'e işkence edildiği bir sahne eklenmiştir. Çizgi romanda hiçbir sorgu yapılmadan idam edilir.

Mister Blöf her fırsatta yemekten bahseder. Orijinal hikâyede yemeği bu kadar çok anmamaktadır.

Swing ve Gamlı Baykuş Blöf'ü ihbar eden kişiyi bulmak için araştırma yaparken iki ayrı hana girip İngilizlerle kavga ederler. Çizgi romanda bu iki han yoktur.

3.4.2. Seyirci Bakımından Korkusuz Kaptan Sving Filmi

Kaptan Swing, uzun yıllar Türkiye'de çeşitli yayınevleri tarafından tekrar tekrar yayınlanmış ve çok sevilmiş bir çizgi romandır. Swing, Milliyet ve Meydan gazeteleri tarafından ilave olarak da dağıtılmıştır. Dolayısı ile bu popüler çizgi romanın seyirci tarafından ilgi göreceği ön görülmüştür.

Filmde Gamlı Baykuş rolünü oynayan aktör Süleyman Turan, filmin çok başarılı olduğunu ve iyi iş yaptığını ifade etmiştir (Kişisel görüşme 2016).

Bilinen ve tanınan bu kahraman seyirci tarafından ilgi görmüştür. Film, Kaptan Swing öykülerini daha önceden bilmeyenler için de anlaşılırdır. Zaten sinemaya aktarılmak üzere seçilen macera Swing'in ilk maceralarından biridir. Macerada Gamlı Baykuş'un abartılı davranışlarını ve Büyücü Dedesine saygısını, Swing'in kahramanlığını ve Blöf'ün cesareti ile duygusallığını görürüz. Ekibin dördüncü üyesi Puik zaten bu macerada ekibe yeni katılmaktadır. Tüm bu unsurlar filmi herkes için izlenebilir kılmıştır.

3.4.3. Uyarlayanlar bakımından Korkusuz Kaptan Sving Filmi

Kişisel bir görüşmede filmin yönetmeni Tunç Başaran, çizgi romanlar ile önceden bir ilgisi olmadığını küçükken de çizgi roman okuduğunu hatırlamadığını ifade etmiştir (2016).

Tunç Başaran, popüler filmler de çeken ancak, Biri ve Diğerleri (1987) adlı filmi ile ödüllü bir yönetmen haline gelen, ileriki yıllarda Uçurtmayı Vurmasınlar (1989) ve Piano Piano Bacaksız (1992) filmleri ile hem ödülleri hem de ününü artıracak önemli bir yönetmendir.

Tunç Başaran, bir dönem reklam yönetmenliği de yapmıştır. Bu durum ve ödüllü filmlerden önceden çektiği eserler, onun profesyonelliği ön planda tutan ve yapacağı işe ciddiyetle yaklaşan bir yönetmen olduğu düşüncesinin hâsıl olmasına neden olmaktadır.

3.4.4. Gösterildikleri Bağlam Bakımından Korkusuz Kaptan Sving Filmi

Korkusuz Kaptan Sving filmi, 1971 yapımıdır. Bu dönem yabancı çizgi roman uyarlamalarının sıklıkla görüldüğü yıllardır. Aynı yıl Levent Çakır'ın başrolde oynadığı Zagor Kara Bela (Yön: Nişan Hançer) ile Zagor Kara Korsanın Hazinesi (Yön: Nişan Hançer), Kinova Demir Yumruk (Yön: Çetin İnanç), Red Kit (Yön: Aram Gülyüz), Süper Adam (Yön: Cevat Yörüklü) ve Şimdi Silahlar Konuşacak Pecos Bill (Yön: Kayahan Arıkan) filmleri de çekilir. Yani filmin yapım zamanlaması uygundur.

Filme erotik unsurlar eklenerek Türk sinemasında sıklıkla gördüğümüz aksiyon-erotizm karışımının bir örneği verilmiştir.

Çetin İnanç aksiyon izleyicisinin kahramanların nasıl dövüştüğünü görmeye ve striptiz yapan kadını izlemeye geldiğini söyler (Kişisel görüşme, 2016).

Kaptan Sving'in karakterinin daha sert hale getirilmesini de yerelleştirme ile açıklamak mümkündür. Sinema perdesinde kibar ama kılıçlı bir kahramanın olması risk olarak görülmüş olabilir. Nitekim orijinalinden farklı olarak Betty ile sevişme ve sarılma sahneleri olan bir karakterin daha az romantik ve biraz daha "maço" olması anlaşılabilir bir durumdur.

3.4.5. Korkusuz Kaptan Sving Filminin Uyarlama Bakımından Değerlendirilmesi

Filme yeterince bütçe ayrılmış, gerekli setler kurulmuş, hem Kaptan Sving okuyucusu ile yakınlık kurabileceği hem de kahramanı hiç bilmeyenlerin yadırgamayacağı bir macera seçilmiştir.

Filmde gördüğümüz erotizm unsurları zamanın hemen hemen tüm aksiyon ve fantastik filmlerinde görebileceğimiz türdendir.

Korkusuz Kaptan Sving filminin sadık bir uyarlama olduğunu söyleyebiliriz.

3.5. Superman Çizgi Romanı

Serinin orijinal adı: Superman

Yaratıcısı/ Yılı: Jerry Siegel ve Joe Shuster / 1933

Superman, 1933 yılında yaratılmış bir Amerikan çizgi roman kahramanıdır. Ancak ilk yayını 1938 yılında Action Comics dergisinin 1. Sayısı ile gerçekleşir.

Uzak bir galakside ileri bir medeniyete sahip olan Kripton gezegeni yok olmaya başlayınca Kripton liderlerinden, Superman'ın babası Jor-El, yeni doğan oğlu Kal-El'i bir mekiğe koyar ve dünyaya gitmek üzere uzaya fırlatır. Kal-El bir bebekten dünyaya iner. Onu bulan ve çocukları olmayan Kent çifti onu kendi çocukları gibi büyütürler. Ona Clark adını verirler.

Henüz bebekliğinden itibaren süper güçleri ortaya çıkan Clark büyüyünce babası ona aslında uzaydan geldiğini anlatır. Clark, asıl babası Jor-El'in bıraktığı kayıtlar sayesinde gerçekte kim olduğunu öğrenir ve Superman kostümü ile dünyayı kötülerden korumaya başlar.

Bu aşamadan sonra "Clark kişiliği" asıl kişiliğini örten bir maske halini alır. Clark iken ürkek davranır, kambur yürür ve gözlük takar.

Amerika'da Superman'ın birçok macerası yazılıp çizilmiş, filmleri, dizileri ve animasyonları yapılmıştır.

Uyarlama film, Süpermen Dönüyor, orijinal Superman hikâyelerinden bağımsız bir hikâyeye sahiptir. Filmin yapımcısı ve yönetmeni Kunt Tulgar, öykünün Adventures of Captain Marvel adlı bir serial filmde alındığını söyler (Kişisel görüşme, 2016). İlgili serial film de bir çizgi roman uyarlamasıdır. Captain Marvel, 1939 yılında Clarence Charles Beck ve Bill Parker tarafından yaratılmıştır.

Süpermen Dönüyor; konu ve değineceğimiz bazı konular noktasında Captain Marvel'dan ilham alsa da film bir Superman uyarlaması olduğu iddiasında olduğundan Captain Marvel ile benzeşmesine sadece genel olarak bakılacak, karşılaştırma yine Superman üzerinden yapılacaktır.

3.5.1. Superman Kişileri ve Dış Görünüşleri-Kostümleri

Superman serisinde sayısız karakter vardır. Burada en başlıca olanları belirteceğiz.

3.5.1.1. Superman / Clark Kent / Kal-El

Serinin baş karakteridir. Kripton'dan henüz bir bebekken gelmiş ve Kent çifti tarafından kendi çocukları gibi yetiştirilmiştir. Son derece güçlüdür. Gözünden ışın çıkarabilme, duvarın arkasını görebilme gibi özellikleri vardır. Tek zaafı kriptonit adındaki taştır. Superman kostümü ile kötülere karşı mücadele eder. Günlük hayatında Clark Kent ismi ile Daily Planet adlı gazetede muhabirlik yapar. Arkasında S harfi olan kırmızı bir pelerin ve göğsünde yine S harfi içeren bir sembol taşır.

3.5.1.2. Jor-El

Superman'ın gerçek babası. Kripton liderlerindedir. Uzun yıllar önce ölmüştür. Ancak oğlu ile birlikte dünyaya gönderdiği yapay zeka sistemi sayesinde oğlu ile konuşabilir.

3.5.1.3. Jonathan Kent

Superman'i bulup yetiştiren üvey babası. Sağlam iradeli bir insandır.

3.5.1.4. Martha Kent

Superman'ın üvey annesi. Sevecen ve fedakârdır. Superman'i gerçek oğlu gibi sever.

3.5.1.5. Loise Lane

Daily Planet'de muhabir. Heyecanlı bir kişiliği vardır. Yerinde duramaz. Bazı Superman versiyonlarında Superman'ın kimliğini bilirken bazılarında bilmemektedir.

3.5.1.6. Jimmy Olsen

Daily Planet'da çalışan fotoğraf muhabiri. Genellikle Loise Lane ile çalışır.

3.5.1.7. Perry White

Daily Planet'in baş editörü. Sert ve her zaman meşgul biridir.

3.5.1.8. Lex Luthor

Hem zengin hem de dahi bir kötü adam. Superman'ın baş düşmanıdır.

3.5.2. Mekanlar

Superman serisi sayısız mekânda geçer. Yine temel olan mekânları sıralayabiliriz.

3.5.2.1. Clark'ın evi

Clark'ın büyüdüğü, Kent ailesi ile yaşadığı ev

3.5.2.2. Smallville

Clark'ın büyüdüğü küçük kasaba

3.5.2.3. Yalnızlık Kalesi (Fortress of Solitude)

İlk önceleri Metropolis'in dışında bir dağın içinde gösterilen daha sonra kutuplarda resmedilen Superman'ın zaman zaman giderek tek başına kaldığı ve babasından kalan mesajları da dinlediği-izlediği yer.

3.5.2.4. Metropolis

Clark'ın yaşadığı ve çalıştığı şehir.

3.5.2.5. Daily Planet Binası

Clark'ın çalıştığı gazete binası

3.5.3. Superman Çizgi Romanının Teması

Superman'ın ana teması adalettir. Superman'a halk tarafından ister istemez bir nevi tanrı vasfı yakıştırılması onu adalete daha da çok zorlamaktadır. Nitekim gelecekte katılacağı birliğin adı da Adalet Birliği (Justice League)'dir.

Superman, bir aksiyon çizgi romanı olsa da Superman'ın kibar kişiliği ile “büyük bir güç sahibi iseniz adil ve şefkatli olmalısınız” mesajı verilir.

3.6. Süpermen Dönüyor Filmi

Yapımcı/ Yönetmen: Kunt Tulgar

Senaryo: Necdet Tok

Oyuncular:

Süpermen: Tayfun Demir

Alev: Güngör Bayrak

Profesör Çetinel: Eşref Kolçak

Ekrem: Yıldırım gencer

Baba: Reha Yurdakul

Anne: Şeref Çokşeker

Naci: Raşit Hazar

Film 1979 yılında Kunt Tulgar tarafından yapılmıştır. Yönetmen Superman (1978) filmini Paris'te izledikten sonra sinemacı olan babasının teşviki ile filmi yapmaya karar verdiğini anlatır. Oyuncak bir bebeğe, eşinin terzi olan arkadaşına Superman kıyafeti diktirir. Sonra da oyuncağa kamera önünde bir takım uçurtma denemeleri yaptırır. Sonuç olumlu olunca çekimlere başlar (Kişisel görüşme, 2016).

Film İstanbul'da çekilmiştir. Filmde orijinal Superman filminden parçalar kullanılmamıştır.

Film hikâyesini Adventured of Captain Marvel (1941) adlı serial filminden alır. Nitekim bu filmdeki Captain Marvel karakterinin bazı güçleri Superman'e verilmiştir.

Kunt Tulgar, Süpermen Dönüyor filmini bir hafta kadar bir sürede çekmiştir (Kişisel görüşme, 2016).

Filmin konusu şu şekildedir:

Tayfun babasından dünyalı olmadığını öğrenir. Annesi ona kendisini getiren gemiyle birlikte gelen kripton taşını verir. Tayfun bir mağaraya gider ve birden geçek babası karşısında belirir. Ona süper güçlere sahip olduğunu söyler. Ardından Süpermen klasik kıyafeti ile ekranda belirir.

Tayfun, Dünya isimli bir gazetede çalışmaya başlar. Burada Alev adında bir muhabir çalışmaktadır. Alev'in babası bir bilim adamıdır. Adı Profesör Çetinel'dir.

Ekrem adlı kötü bir adam, nesnelere altına çeviren bir cihaz üzerinde çalışmaktadır. Cihazı çalıştırmak için kripton taşına ihtiyacı vardır. Bu taşı Profesör Çetinel bulmuştur.

Ekrem taşı alabilmek için Alev'i kaçırmak için Süpermen onu kurtarır. Kötü adamlar bu defa profesörü kaçırmak için Süpermen onu da kurtarır. Profesör taşı Ankara'ya götürürken Ekrem onu yakalar ve taşı almayı başarır. Taşı makineye yerleştirir. Makine çalışmaktadır.

Süpermen, Ekrem'in evine gelir. Onu yakalamak isterken Ekrem cihazını Süpermen'e yöneltir. Süpermen kripton taşının etkisi ile gücünü yitirir. Kendinden geçmişken Profesör Çetinel oraya gelir ve cihazı kapatarak Süpermen'i kurtarır. Süpermen hemen oradan ayrılır ve Ekrem'i yakalayarak adalete teslim eder.

Süpermen'in kimliği açığa çıkmıştır. Süpermen arkadaşlarına veda eder ve bundan yedi ışık yılı önce ortadan kaybolan Kripton'un aramaya gideceğini söyleyerek oradan ayrılır.

3.6.1. Şekil ve Seyirci Bakımından Süpermen Dönüyor Filmi

3.6.1.1. Süpermen Çizgi Romanının Süpermen Dönüyor Filmi ile Karşılaştırması

3.6.1.1.1. Korunan Öğeler

Kişiler	Mekanlar	Tema
Clark Kent/Süperman Lois Lane Jor-El Jonathan Kent Martha Kent Jimmie Olsen	Daily Planet Binası	

Listedeki öğeler korunmakla birlikte büyük değişikliklere uğramıştır. Öncelikle isimler Türkçeleştirilmiş ve hikâye Türkiye'ye taşınmıştır. Süperman-Süpermen halini alırken, Clark'ın adı Tayfun; Lois, Alev; Jimmie de Naci olmuştur.

Daily Planet gazetesinin adı Dünya'dır. Dünya gazetesinin, Daily Planet'in aksine küçük bir binası vardır. Smallville'e filmde bir vurgu yoktur. Ancak filmin başında gördüğümüz kadarıyla Süpermen ailesi ile boş bir alanda bir gecekonduda yaşamaktadır. Dünya Gazetesi İstanbul'dadır. Nitekim filmin geçtiği mekânlar İstanbul'a aittir. Ancak orijinal Superman hikâyesindeki gibi Smallville'in küçüklüğü ve Metropolis'in büyüklüğünün öne çıkarılması bu filmde yer almaz. Bu yüzden Metropolis ve Smallville mekânların korunduğunu söyleyemeyiz.

Süpermen bu yapımda da uçmaktadır. Son derece güçlüdür. Kıyafeti de büyük ölçüde Superman'in kıyafetine benzemektedir. Tayfun, Superman (1978) filminde Superman'i canlandıran Christopher Reeve'e benzemektedir. Onun gibi uzun boyludur. Alev ise dış görünüş ya da davranış bakımından Lois Lane'e benzemez. Aynı şekilde anne ve babasının da orijinal anne ve baba ile bir benzerliği

yoktur. Naci'nin kimi davranışları Jimmi Olsen'ı hatırlatır. Süpermen'in gerçek babası da üzerinde S harfi olan bir kostüm giyer. Bu yönü ile Jor-el ile benzeşmektedir.

3.6.1.1.2. Çıkarılan Öğeler

Kişiler	Mekanlar	Tema
Lex Luthor	Smallville	Adalet
Perry White	Metropolis Yalnızlık Kalesi	

Supeman'in Clark Kent iken de darbelerden etkilenmeyişi bu filmde yer almaz. Süpermen sadece, Süpermen kıyafeti içindeyken süper güçlere sahiptir.

Filmde Lex Luthor yoktur. Bir gazete patronu/baş editörü filmde görünmektedir ama sahne Perry White'in yerini tutup tutmadığı belli olacak kadar uzun değildir.

Bu filmde Süpermen'in pelerinde Süpermen sembolü yoktur.

3.6.1.1.3. Eklenen Öğeler

Kişiler	Mekanlar	Tema
Profesör Çetinel Ekrem		Kahramanlık

Babasının Tayfun'a aslında dünyalı olmadığını anlatmasından önce Tayfun süper güçlere sahip değildir. Tayfun evden ayrılıp bir mağara girer ve annesinin verdiği kripton taşını ileri doğru fırlatır. Gerçek babası karşısında belirir ve onun Süpermen olduğunu söyler. Gücünü doğru yolda kullanmasını, kripton taşının

güçlerini kullanmasına engel olacağını bu yüzden taştan uzak durması gerektiğini anlatır. Ardından bir patlama sesi duyulur ve Tayfun Süpermen kıyafeti içindedir. Bu kısım Captain Marvel hikâyesinden alınmadır.

Süpermen'in neden patlama ile Süpermen kıyafetine girdiği, Captain Marvel hikâyesini bilmeden anlaşılabilir. Captain Marvel “Şazem” sözcüğünü söylediğinde bir patlama ile sıradan bir insandan bir süper kahramana dönüşmektedir. “Şazem” ile değişme olayı Süpermen Dönüyor filmine eklenmediği için –normal kıyafetinin altına kostüm giymesine rağmen- bu filmdeki Süpermen'in nasıl değiştiği net olarak anlaşılabilir.

Lois'in babası (Alev'in babası) Profesör yapılmış ve Profesör Çetinel ismi ile hikâyeye eklenmiştir.

Süpermen kısmen zihin okuyabilir, geçmişte olanları bir mekana bakarak görebilir. Hipnotizma gücü vardır.

Yerelleştirme adına Tayfun bir gecekonduya yerleştirilmiştir. Tayfun Babasının elini öper, annesi kripton taşı dantelli bir örtü içinde saklar.

Filmde erotizm yoktur ki bu durum, Türk fantastik filmleri için alışıldık bir şey değildir.

3.6.2. Seyirci Bakımından Süpermen Dönüyor Filmi

Superman, güçleri ve/veya kıyafetleri ile sinemamızda defalarca kullanılmış ve başarı kazanmış bir kahramandır.

Türkiye'de çizgi roman olarak ilk defa 1957 yılında Pazar dergisinde Uçan Adam adıyla yayınlanır. 1958'den itibaren Uçan Adam Süpermen adıyla haftalık olarak yayınlanmaya başlar. O yıllardan bu zamana aralıklarla da olsa yayınlanan Superman, bu filmi ile de ilgi görmüştür. Filmin adının “Süpermen Dönüyor” oluşu

bir sene önce çekilen Amerikan yapımı Superman filminin devamı olduğu hissini uyandırdığı için ilgiyi daha da artırmış olmalıdır.

Superman, Captain Marvel'dan ödünç aldığı güçleri ve zayıflıkları ile bildik Superman'dan farklı bir portre çizmektedir. Bu yönü ile gerçek Superman'i görmek isteyenlere istediklerini verememiş olabilir.

3.6.3. Uyarlayanlar bakımından Süpermen Dönüyor Filmi

Süpermen Dönüyor'un yapımcısı ve yönetmeni Kunt Tulgar daha çok kamera arkasında montaj ve ses alanında çalışmış bir Yeşilçam emektarındır. Özellikle ses konusu uzmanlık alanına girmektedir.

Kunt Tulgar, ilk Türk yabancı çizgi roman uyarlaması Tarzan İstanbul'da'nın yapımcısı Sabahattin Tulgar'ın oğludur. Hatta Tarzan İstanbul'da filminin başında "Eser: Kunt Tulgar" yazmaktadır ancak film çekildiğinde Kunt Tulgar henüz dört yaşındadır. Bu filmde Tarzan'ın küçüklüğünü oynamıştır. Yıllar sonra Kunt Tulgar, Tarzan Korkusuz Adam (1974) filmini yapacaktır.

Yönetmen ileriki yaşlarda da oyuncu olarak birkaç filmde rol alır. Bunlardan biri olan Yılmayan Şeytan (Yön: Yılmaz Atadeniz, 1972) adlı Amerikan serial filmi Mysterious Doctor Satan uyarlaması fantastik filmde Bakırbaş adlı kahramanı canlandırır.

Senaryo yazarı Necdet Tok (1953-), Yarasa Adam Betmen ve Dünyayı Kurtaran Adam gibi fantastik filmler de dahil olmak üzere bir çok filmde görev almıştır. Filmi yapan kişiler, türe aşına insanlardır.

3.6.4. Gösterildikleri Bağlam Bakımından Süpermen Dönüyor Filmi

1979 yılı 70'ler boyunca esen fantastik filmler rüzgârının durulmuş olduğu bir yıldır. Aynı yıl Aydemir Akbaş'ın başrolünde oynadığı erotik komedi film Süper Selami (Yön: Yılmaz Atadeniz) de çekilir. Bu filmin hikâyesi de Süpermen Dönüyor ile hemen hemen aynıdır. Bu hikâye de bir Captain Marvel hikâyesidir. Bu noktada 1979 yılında izleyicinin talebinin fantastikten çok erotik filmlere kaydığını söyleyebiliriz.

3.6.5. Süpermen Dönüyor Filminin Uyarlama Bakımından Değerlendirilmesi

Süpermen Dönüyor, yabancı bir kahramanın kıyafeti ve ana hikâyesi (Superman), başka bir karakterin (Captain Marvel) güçleri ile aynı karakterin filminden alınma bir konu (Adventures of Captain Marvel), ana filmde alınan müzik (Superman-1978) ve kimi yerel unsurlar (anne-babasının elini öpmesi, isimlerin Türkçeleştirilip hikâyenin Türkiye'ye taşınması gibi) ile birçok bakımdan Türk sinema tarihindeki yabancı çizgi roman uyarlamalarının bir özeti gibidir.

Çizgi roman ve filmlerden tanıdığımız Superman'dan farklı güçlere ve zayıflıklara sahip oluşu izleyiciyi karaktere yabancılaştırmaktadır. Konu, bilinen Superman hikayelerinden farklıdır. Filmi tüm bu yönleri ile ele aldığımızda serbest uyarlamalar türüne dâhil edebiliriz.

4. BELGESEL

Belgeselde yarı kurmaca bir tarz kullanılmıştır. Belgesel içindeki “Uzaylı Canavarlar Süper Adama Karşı” adlı hayali filmin dövüş sahnesi Ahmet Ziya Sekendiz tarafından çekilmiştir. Film çekmeye çalışan dört arkadaşın hikayesi kurmacadır.

Çekimler Pangaltı, Küçüksu, Kartal, Bandırma ve İstanbul’da muhtelif mekânlarda yapılmıştır. 43 dakikadır.

4.1. Çekim Öncesi Süreç

Okumalar ve film taramaları yapılarak görüşülecek kişiler belirlendi. Sinema Eser Sahipleri Derneği başkanı Yönetmen Yılmaz Atadeniz ile bağlantı kurularak ilgili kişilerin iletişim bilgileri alındı.

4.2. Çekim Takviminin Belirlenmesi

Çekimler, Nisan 2016 – Ağustos 2016 tarihleri arasında tamamlanmıştır. Çekimlere Yasin Nar, Ahmet Emanet, Olca Karasoy ve Ali Berdan Karasoy katılmışlardır.

4.3. Çekim Takviminin İçeriği

ÇEKİM ADI	ÇEKİM TARİHİ	GÖRÜNTÜ KAYDI SÜRESİ	KAMERA SAYISI
Yılmaz Atadeniz Röportajı	28 Nisan 2016	80 dk	1
Kunt Tulgar Röportajı	11 Mayıs 2016	76 dk	1
Ali Murat Güven Röportajı	04 Haziran 2016	62 dk	1
Süleyman Turan Röportajı	26 Mayıs 2016	42 dk	1
Tunç Başaran Röportajı	20 Ağustos 2016	45 dk	1
Kısa Film Çekimi	29 Temmuz 2016	29 dk	2
Film Ekibi Toplantı Çekimi 1	25 Temmuz 2016	20 dk	2
Film Ekibi Toplantı Çekimi 2	26 Ağustos 2016	42 dk	2
Canlandırma Çekimi	29 Ağustos 2016	5 dk	1
Çetin İnanç Röportajı	25 Mayıs 2016	76 dk	1

4.4. Röportajlarda yer alan kişiler:

Yılmaz Atadeniz, Kunt Tulgar, Ali Murat Güven, Süleyman Turan, Tunç Başaran, Çetin İnanç.

4.5. Yapım Ekibi

İsim	Görevi
Ahmet Ziya Sekendiz	Yapım, yönetim, senaryo, animasyon, kurgu, kamera, seslendirme
Yasin Nar	Görüntü Yönetmeni, kamera
Olca Karasoy	Yardımcı yönetmen, kamera, oyuncu
Semih Göncü	Yardımcı yönetmen, oyuncu
Ali Berdan Karasoy	Kamera
Ahmet Emanet	Oyuncu
Sadullah Göncü	Oyuncu
Şahap Sekendiz	Seslendirme
Özenser Sekendiz	Kostüm

4.6. Kostüm

Superman tişörtü	1 adet
Canavar Kostümü	1 adet

4.7. Ekipman

Canon 550 D	1 adet
Canon 700 D	1 adet
Boya By-M1 yaka mikrofonu	2 adet
Rode boom mikrofon	1 adet
Zoom H4N Ses kayıt cihazı	1 adet
1000 watt Sarı ışık	1 adet
800 watt sarı ışık	1 adet
Adobe Premiere CS6	
Adobe After Effects CS6	
Adobe Audition CS6	

4.8. Kurgu - Animasyon

Giriş Jeneriği Adobe After Effects CS6 programı ile Ahmet Ziya Sekendiz tarafından hazırlanmıştır. Stüdyo ses kaydı Adobe Audition CS6 ile kaydedilmiş, kurgu Adobe Premiere CS6 ile formatında 1950 x 1080 HD Mpg2 yapılmıştır.

4.9 Belgesel Metni Deşifresi

DIŞ SES

Kâinatta birbirinden parlak yıldızlar vardır. Bir zamanlar bu yıldızların en parlağı Kripton'du. Kripton ansızın meydana gelen zelzeleler neticesinde infilak ederek yok olmadan önce Kripton reisi yeni doğan oğlunu bir mekiğe koyarak fezaya fırlattı. Küçük bebek fezada bir süre yol aldıktan sonra dünyaya indi. Aradan yıllar geçti. Ve şimdi dünyamızın kaderi Kripton'un son oğlu Süper Adam'ın elinde. Dünyayı istilacı korkunç uzaylı canavarlardan sadece o kurtarabilir.

Canlandırma Başlangıcı

AHMET: Gelme gelme pis gelme pis canavar! Ya ben Nasıl Superman'im ben ya?

SEMİH: Kestik

AHMET: Süpermen taş atar mı ya?

SEMİH: Ahmetçim neden atmasın yani? Öyle bir kural mı var?

AHMET: Ya Hocam hangi superman taş atar?

AHMET ZİYA SEKENDİZ: Bu filmin adı Uzaylı Canavarlar Süper Adam'a karşı. Sinema öğrencisi arkadaşların çektikleri bir çizgi roman uyarlaması denemesi. Yönetmen Semih, Süper Adam Ahmet, canavar Olca ve kameraman da Sadullah. Ben de bir sinema ve çizgi roman tutkunu olduğum için onların bu film çekme serüvenine şahit olmak istedim. Ekiptekiler filme hazırlıksız başladıklarını

düşünüyorlar. Semih itirazlara bir süre dirense de sonunda oturup konuşmaya razı oluyor. Onlar konuşmak için oradan ayrılırlarken ben de takipteyim.

Canlandırma Bitişi

1894 tarihinde The New York World adlı gazetede yayınlanmaya başlayan Yellow Kid, ilk çizgi roman olarak kabul edilir.

Türkiye’de çizgi roman yayını 1930’larda Amerika Birleşik devletlerinde üretilen ‘Flash Gordon’un ‘Baytekin’ olarak Türkçeleşmesiyle başlar. Devam eden yıllarda, Pekos Bill, Teksas, Tommiks, Zagor gibi çizgi roman dergileri büyük ilgi görür.

Bu yıllar, Amerikan serial filmlerinin Türk sinemalarında gösterildiği yıllardır. Birçok aksiyon, bilim kurgu ve fantastik film izleyici ile özellikle de çocuk ve gençlerle buluşur. Bu yıllar 60’larda başlayıp gelişecek fantastik Türk filmleri furyasının temelini oluşturur. Zira bu filmleri hayata geçiren yönetmenler çocukluklarını bu dönemde yaşamışlar ve bu kaynaklardan beslenmişlerdir.

Canlandırma Başlangıcı

Ekipte canlar sikkın. Herkes her şey için Semih’i suçluyor.

SEMİH: Yönetmen bakış açısı olmadığı için. Yani Oyuncu milleti böyledir abi. Bir retrospektif açıyla çizgi roman uyarlaması yapmaya çalışıyoruz.

AHMET: Ya hocam havalı havalı konuşuyorsun da bu t-shirt ne Allah’ını seviyorsan?

SEMİH: Ne var abi?

AHMET: Böyle kostüm mü olur? Hocam bu nedir ya bari şunu şuradan dikseydiniz bir şey yapsaydınız.

SEMİH: Ahmetçim onu da sen yap yani, her şeyi ben nasıl yapayım yani setin imkânları belli ben bu şartlar altında zaten çalışmam ama yapacak bir şey yok yani biz azmettik bu işi yapmaya çalışıyoruz yani lütfen siz de biraz anlayışlı olun.

AHMET: Hocam biz de ne yapalım ama ya

SEMİH: Ahmetçim, hayatım yapma böyle şeyler.

OLCA: Asıl bu ne?

SEMİH: Şimdi benim size söylediğim

OLCA: Asıl bu ne?

SEMİH: Sadullah'a orda diyorum ki pelerinden al abi pelerinden yok abi hiç giremiyor oradan bir türlü abi. Bir girsen ne olacak abi Allah aşkına ya

SADULLAH: Abi kamerayı görmüyor musun? Girsem ne olacak ya?

SEMİH: Abi sen gir ben onu montajda halledeceğim. Sen niye oradan şey yapıyorsun Allah aşkına hayatım yapma ya!

SADULLAH: Ya dayı bunu montajda halletsen ne olacak? Şuna bakar mısın?

AHMET: Allah aşkına dijital çağda yaşıyoruz ya

SEMİH: Yahu abi sana diyorum ki pelerinden al tam tur dön.

SADULLAH: Mikrofonu bantla tutturdum ya

SEMİH: Abi...

AHMET: Dijital çağdayız bu nedir?

SEMİH: Bir dakika abi... Retrodan anlamıyor musunuz siz abi Allah aşkına ya? Ben bu şartlarda nasıl olacak bilmiyorum yani. Bu... Ben bilmiyorum abi...

Ben... Yani çok farklı filmler yaptık çektik ama bu hakikaten parasal durumların bu hale gelmesi....

AHMET ZİYA SEKENDİZ: Sinirler iyice gerildi. Sanırım bugünlük bu kadar toplantı yeter. Bu arada Semih ve arkadaşlarının filmini takip ederken kafamda oluşan sorulara cevap bulmak için yetkin kişileri ziyaret etmek iyi bir fikir olabilir. Bu kişilerden biri de konunun Türkiye'deki en büyük ustası Yönetmen Yılmaz Atadeniz.

Canlandırma Bitişi

YILMAZ ATADENİZ: Çocukluğumda şu an olmayan çocuk mecmuaları ile beslendim büyüdüm. O çocuk sesi ile ne bileyim 1001 romanlarla... 1001 romanın birinci sayfası Flash Gordon, çizgi romanın arka sayfası müthiş bir Tarzan hikâyesiydi. Mandrake, Kızılmaske... Ve ben o mecmuaların bana verdiği hayal dünyamla, çok şey kazandığımı düşünüyorum. Maskeli Beşler'i bile çekerken, muhakkak o 1001 romanlardan, resimli romanlardan istifade ettiğimi düşünerek hareket ediyorum. Ağabeyim sinemacı olduğu için Arnavutköy'deki malum Çiçek Sineması benim bedavaca girdiğim tek yerdi. Yani bir filmi ben iki üç defa seyretmeden çıkmazdım. Bir de sinemaya gidemeyen bir arkadaşım vardı. Şimdi rahmetli oldu. Ve ben cumartesi ve pazar günü onun yanında geçirirdim. Seyrettiğim filmleri kare kare anlatırdım, sırasıyla. Tabi bu beyinciğimde önemli bir birikim haline gelmiş, ileride film yönetmeni olarak çalıştığım zaman, oradaki, beynimdeki sinema öyle enteresandı ki sanki onları ben yaşar gibi çektim.

AHMET ZİYA SEKENDİZ: Türkiye'nin sayılı sinema tarihçilerinden ve yazarlarından biri olan Ali Murat Güven de Yılmaz Atadeniz'e katkıda bulunuyor.

ALİ MURAT GÜVEN: Türk sinemacılarının o dönemde yoğun bir biçimde etkisi altında kaldıkları ülke kaçınılmaz bir biçimde Amerika Birleşik Devletleri idi. Hollywood sinemasıydı. Oradan gelen her türlü film, en başta da serialler Türkiye'de çok kıt şartlarda çok zor şartlarda sinema yapmaya çalışan yapımcıları, yönetmenleri, oyuncularını adeta büyülüyordu.

AHMET ZİYA SEKENDİZ: Dünyayı Kurtaran Adam'ın yönetmeni olarak tanınan ama aslında Oscar Adayı olan bir filminin de bulunduğunu öğrendiğim Yeşilçam aksiyon sinemasının büyük ustası Çetin İnanç da çizgi romanın temel beslenme kaynaklarından biri olduğunu söylüyor.

ÇETİN İNANÇ: Ben çocukluğumda ne seyrediyordum? Pekos Bill okuyordum. Ne okuyordum? İşte Çelik Bilek okuyordum. Resimli romanlar. Ne seyrediyordum? Şehzadebaşı'na gidiyordum altı film oynuyordu. Okuldan kaçtım mı serial filmleri seyrediyordum. Ben eğer on dört, on beş yaşında, on yedi yaşında bu filmleri seyrediyorsam, ben bunu yaparsam, yani bu tarz film yaparsam, bu yaştaki gençler de bu tarz filmlere gelecekler.

AHMET ZİYA SEKENDİZ: Galiba çizgi roman ve sinema birbirine çok yakın sanatlar. Bunu aynı zamanda bir çizgi roman sanatçısı olan oyuncu Süleyman Turan'a sormak istiyorum. Çizgi roman ve sinemayı birbirine çok yakın buluyorum ben.

SÜLEYMAN TURAN: Kesinlikle öyle, çok haklısın çünkü bir nevi sinema yapıyorsun orada da. İşte dört tane, beş tane kadrajın var. Onun içine amorstan bir adam koyuyorsun. Oradan konuşuyor. Sonra değişiyor. Sonra onu bir kalabalığın içine götürüyorsun. Yukarıda açıklamaları var. Balon yazılarını işte ona göre ayarlıyorsun. Bayağı film yani. İşte onları sonra birileri onları hareket haline getiriyor film oluyor.

ALİ MURAT GÜVEN: 50'lerden itibaren... Piyasadaki büyük yapımcılarla yarışabilme şansı olmayan, oyunu daha küçük oynamaya mahkum ve mecbur bir yapımcı yönetmen kitlesi arayışa girdi. Çünkü yıldız sistemi doğmuştu. Anadolu seyircisinin sevdiği, filmi izlemeye gittiği bütün aktör ve aktrisler bir grup yapımcı tarafından uzun yıllar başka bir yere çalışamayacak şekilde kapatılmıştı. E öte tarafta da bir masa bir kasadan ibaret olan düzinelerce Yeşilçam şirketi söz konusu. Bu adamlar ve bu kadınlar bir arayışa girdiler. Biz ne yapabiliriz? Türkan Şoray ile çalışmıyoruz. Cüneyt Arkın ile çalışmıyoruz. Ediz Hun ile çalışmıyoruz. Renkli film çekemiyoruz. Kameralarımız, Amerikalıların, İngilizlerin kullanıp kullanıp tükettikleri Türkiye'ye gelen suyunun suyunun suyu döküntü üçüncü el kameralar.

İşte, Yılmaz Atadeniz'in önderliğinde bir çete, Yeşilçam çetesi bundan çıkışı, yani bu darboğazdan çıkışı çizgi romanlardan buldu. Serial karakterlerini Türkiye'ye taşımakta buldu.

AHMET ZİYA SEKENDİZ: İtalyan kökenli Kiling, çizgi roman değil bir fotoroman olsa da Yılmaz Atadeniz'in iç içe çektiği Kiling İstanbul'da ve Kiling Süper Adam'a Karşı filmlerinde Süpermen'in yer alması ve Kiling'in iki büyük çizgi roman olan Kriminal ve Diabolik'e ilham kaynağı olması nedeniyle bu filmler çizgi roman kategorisine giriyor.

ALİ MURAT GÜVEN: Çetin Ağabey, Çetin İnanç kulakları çınlasın, Kiling'in gelişini şöyle anlatırdı: Bir yağmurlu günün akşamında, üç kişi yürüyor Beyoğlu'nun arka sokaklarında. Ne yapacağız, ne yapacağız, ne yapacağız... Ben Yılmaz Atadeniz'in asistanıyım. Proje üretmemiz lazım, aklımıza bir şey gelmiyor. Aklımıza gelen projelere de paramız yetmiyor. Yerde, yağmur sularının ıslattığı bir dergi sayfası gördüm. Kırış kırış olmuş. Orada İtalya'dan Türkiye'ye gelen ve o sıralarda ortalığı kasıp kavuran bir Kiling fotoğrafı vardı. Durdum baktım Yılmaz Ağabey dedim. Yapacağımız şey bu. Kiling'i Türkiye'ye getireceğiz.

SÜLEYMAN TURAN: Yani Yılmaz Atadeniz ve Çetin İnanç bu tür filmlerin iki kocaman ustası. Hatta ben onlara çok abartarak da olsa ama içinde mutlaka gerçek payı var, bizim Türkiye'nin Spielbergler'i de diyebiliyorum. Yani o teknolojik imkânlarla sahip olsalardı, o çocuk taraflarını o kadar güzel korumuşlar, o yaşlara kadar getirmişler, Spielberg de öyle, onlar o kadar güzel hayata geçirirlerdi ki.

AHMET ZİYA SEKENDİZ: Çizgi roman uyarlamaları furyası döneminde birçok çizgi roman sinemaya aktarılmış.

SÜLEYMAN TURAN: Kilingler, Zagorlar işte Örümcek Adamlar, daha çok İtalyan Bonelli'den adapte edilen çizgi romanlardan bir hayli faydalandı bizim sinemamız.

ALİ MURAT GÜVEN: Batıda daha önce beyaz perdeye maceraları taşınmış ve de taşınmamış ne kadar maskeli kahraman, kostümlü kahraman varsa hepsine birer kere el atıldı. Süpermen'i yıllar sonra kendimize uyarladığımız gibi o güne kadar hiçbir şekilde beyaz perdeye uyarlanmamış Zagor'u da aldık uyarladık.

YILMAZ ATADENİZ: Biz fotoromanlardan Zagorlar'ı aldık. Ve buna benzer diğer şeyleri aldık. Çelik Bilekler'i şunları bunları kullandık. Bütün bunları dünya sineması kullanmamış. İlk çeken biz olmuşuz. Bu çok önemli bir ilerleme. Çizgi romancıların muvaffakiyeti bu.

AHMET ZİYA SEKENDİZ: Birkaç gün sonra ekip tekrar bir araya geliyor. Bu kez çok daha sakinler.

Canlandırma Başlangıcı

AHMET: Biz sanki biraz hazırlıksız başladık gibi yani. Sadece Superman'in Kripton'dan geldiğini biliyoruz. Başka bir şey bildiğimiz yok.

SEMİH: Ahmetçiğim ben de şimdi açıkçası okuduğum kitaplardan, izlediğim filmlerden bir şeyler çıkartmaya çalıştım. İşte Süpermen dünyaya düşüyor değil mi bebek olarak. Ondan sonra işte mücadeleye giriyor canavarlar geliyor onlarla mücadele ediyor. Ne, ne olacak başka zaten yani?

OLCA: Senaryo falan yazılı herhangi bir şey olmayacak mı?

SEMİH: Ama her şey zaten benim aklımda. Ben sizi yönlendireceğim ona göre. Benim kafamda bir şey var. Ben bitirmişim, kurgulamışım bile yani filmi kafamda. Ben sizi o şekilde yönlendirdiğim sürece bir problem olacağını zannetmiyorum.

OLCA: Ama ne bileyim, yazılı bir şey olsaydı en azından prova falan yapardık.

AHMET: Yani aynen. Bir şeyler olsaydı iyi olurdu sanki.

SADULLAH: Olsa iyi olurdu da iş işten biraz geçti zaten. Hani yapacak da bir şey yok artık.

AHMET: O da doğru.

OLCA: Doğru söylüyor.

Canlandırma Bitişi

ÇETİN İNANÇ: Zor filmler ama zeki adam için kolay filmler. Çünkü senden başkası ne çektiğini bilmez. Ben samimi söylüyorum bir tane böyle senaryo bitmiş alıp da biz film çekmedik. Hep sette yazdım ben. Bir de rahmetli Semih Evin vardı, o da sette yazıp sette çekerdi. Vakit yok senaryo yazmaya bile. Senaryocuya verecek para yok. O da bir maliyet.

Canlandırma Başlangıcı

SEMİH: Yani işte bizim esinlendiğimiz şeyler çizgi romanlar. Olca daha iyi bilir çizgi romanları.

OLCA: Ya aksiyondur, macera da, korku da her şey var çizgi romanda. Ne ararsan var bence gayet güzel. Ama işte iyi bir şekilde değerlendirip kaleme alsaydık...

Canlandırma Bitişi

ALİ MURAT GÜVEN: Türk Zagor'u Levent Çakır 1966 yılında kasıla kasıla Yeşilçam sokakta dolaşiyor. İp cambazı, vücudu da kaslı. Yaşına göre de gayet böyle heybetli gözüküyor. Dönemin önemli yönetmenlerinden Nevzat Okçugil "yavrum bir gelsene" diyor. Sen kimsin nesin? Ben ip cambazıyım diyor. "Sen tam aradığımız adamsın". Önce figüran, yardımcı oyunculuk, ondan sonra 1970'de Zagor'lardaki başrolle birlikte Levent Çakır, Türk aksiyon sinemasının önde gelen simalarından birine dönüşüyor.

ÇETİN İNANÇ: Şimdi, İzmir'de benim yazıhanem var. Burası benim yazıhanem Karşıyaka'da. Yanda da spor salonu var. Bir çocuk çıkıyor. Kim dedim

bu çocuk ya? Dediler bu Dünya altıncısı, vücut şampiyonu. Gel dedim. Filmde oynar mısın? Dalga mı geçiyorsun dedi. Kara Şimşek diye film yaptım. Rocky diye film yaptım Serdar'la. Bu sefer biz ne yaptık? Karate salonu hocası gibi Osman Betin diye rahmetli olmuş bir kardeşimiz var geliyor. İşte karateci çocukları getiriyor Cüneyt Arkın'ı. Osman oynar mısın? Oynarım abi. Nihat Yiğit geliyor. Oynar mısın? Oynarım. Bakıyorum Nihat'ta iş var, bir de başrol çekiyorum ona.

AHMET ZİYA SEKENDİZ: Süpermen Dönüyor filminin yönetmeni emektar sinemacı Kunt Tulgar, başrol oyuncusu Tayfun Demir'in hikâyesini anlatıyor.

KUNT TULGAR: Şimdi o, rahmetli İstinye'de oturuyordu. Babam da İstinye'de oturuyordu. Kafe vardı, orada çay içiyorlar. İşte geliyor, gidiyor. Bir gün ben indim aşağıya ne haber, nasılsın filan dedim. Bak dedi Tayfun, şey Haşim dedi. *(Oyuncunun asıl adı Haşim -yazar)* Naber nasılsın? İyiyim. Çocuk bir ayağı kalktı. İki metre boyu var. Bu dedim iyi Süpermen olur. Hani o daha hayatta yoktu. Ondan sonra dedim filmde oynar mısın? Oynatabilirsen oynarım abi dedi.

Canlandırma Başlangıcı

SADULLAH: Ya şimdi şeyi soracağım. Semih abi, biz Süpermen filmi mi çekiyoruz en baştan? Yoksa bir yeni bir uyarlama yeni bir yorum mu getiriyoruz olaya?

SEMİH: Sadullah'cığım şimdi yani tabii ki bir uyarlama. Ama biliyorsun çok sevdiğim bir söz var: Güneşin altında yeni bir şey yok. Onun için de kendimizden yeni bir şeyler katıyoruz yani.

OLCA: Ya bu Süpermen zaten başka farklı bir Süpermen. Yani bayağı canavardan dayak yiyor.

AHMET: E, Türk Süpermen bu.

SEMİH: E uyarlama yapıyoruz sonuçta. Serbest uyarlama bu.

Canlandırma Bitişi

AHMET ZİYA SEKENDİZ: Bu arada Türk sinemasındaki yabancı çizgi roman uyarlamalarını üç ayrı başlıkta toplayabileceğimi gördüm. Konu bazında esinlenme ile kalanlar, serbest uyarlamalar ve sadık uyarlamalar. Esinlenme ile kalan uyarlamalara yine konunun üstatlarından Yönetmen Çetin İnanç'ın kimi filmlerini örnek olarak verebiliriz.

ÇETİN İNANÇ: Pekos Bill vardır.

AHMET ZİYA SEKENDİZ: Pekos Bill'i bilmiyorum ben.

ÇETİN İNANÇ: Pekos Bill ismini kullanmadım da ben işte o Demir Pençe'ler filan Pekos Bill'den alınmadır yani. Yani fikri alınır. Yahut ismi alınır. E şimdi yapıyorsun afişte bir adam tabancalı. Ne koyacaksın? Sevgilimin Hatırı adını mı koyacaksın filme? İşte Kızıl Maske koyuyorduk oradan. Bir de benim en büyük fikir kaynağım Beyoğlu'dur. Bir tur atardım abi, bakardım. Seyyar kitapçılar vardır. Pekos Bill. Tamam hemen gelirdim yazıhaneye...

AHMET ZİYA SEKENDİZ: Sadık uyarlama örneklerine de rastlıyoruz. Zagor filmleri ve Kaptan Swing gibi. Aram Gülyüz'ün yönettiği ve Sadri Alışık'ın oynadığı Red Kit uyarlaması Atını Seven Kovboy da büyük ölçüde sadık sayılabilir. Ancak yabancı çizgi romanların Türk sinemasındaki uyarlamalarında kaynak çizgi romanlarda yer alsa da almasa da erotizmin yer aldığını gözlemleyebiliyoruz. Örneğin 1971 yapımı Korkusuz Kaptan Swing filminde, Swing'in nişanlısı Betty, fiziksel olarak orijinal Betty'den farklı ve daha çekici bir görünüme sahip olan bir oyuncu, Gülgün Erdem tarafından canlandırılmıştır.

ÇETİN İNANÇ: Gözü tatmin edeceksin. Zevki tatmin edeceksin. Hiçbir filme rastladın mı, bir tek adam oynuyor. Kadın yok... Oldu mu dünyada? Niye yok? Veya bir kadın var, başka kimse yok. Böyle bir film oldu mu?

KUNT TULGAR: Babam her zaman derdi ki hanım eteğini kaldırıp şuradan silah çekiyor mu, baldırından? Hah, o film iş yapar derdi.

ÇETİN İNANÇ: O tür avantür hızlı filmlerde bana gelen seyirci o lafları dinlemez. Cüneyt Arkın nasıl yumruk atmış? Kadın nasıl striptiz yapmış...

Canlandırma Başlangıcı

OLCA: Ya Semih, bu canavar kostümü oldu mu ya? Yani bu hiç korkunç değil. Nasıl canavar bu? Daha çok sevimli bir şeye benziyor bu.

AHMET: Aynen ya. Bunun neyi korkunç? İnsanın yanağını sıkası geliyor. Şeker gibi bir şey olmuş bu.

SADULLAH: Bildiğin kurabiye canavarı bu. Bildiğin kurabiye canavarı. Susam Sokağı var ya.

SEMİH: Yahu ben de 3D animasyon falan kullanmak isterim de... Yani ne yapalım ben 3D animasyonları bilmem. Ayriyeten para da yok. Nasıl çekelim? Ya bence bu... Böyle çekelim gitsin ya. Montajla hallederiz abi.

Canlandırma Bitişi

AHMET ZİYA SEKENDİZ: “Çek gitsin.” O dönemin parolasıdır bu. Çek gitsin...

KUNT TULGAR: Şimdi bizde imkân yok. İmkân para, para zamandır. Şimdi paran varsa her şeyi yaparsın. Paran yoksa ne yapacaksın? Ya çek gitsin diyorsun. Çek gitsin ya boş ver. Ya arkada kedi geçti? Ya boş ver kediye mi millet bakacak?

AHMET ZİYA SEKENDİZ: Bir yabancı çizgi roman uyarlaması olan Korkusuz Kaptan Swing’in sayısız ödül sahibi yönetmeni Tunç Başaran da Yeşilçam’daki parasızlıktan bahsediyor.

TUNÇ BAŞARAN: Öyle zor şartlarda film çekiyorduk ki. Benim başıma gelmedi ama mesela şey derler. Yönetmene diyor ki, yapımcı da oturuyor. Ben yapımcı sokmazdım. Setime yapımcı giremez benim setime yani. Yönetmen gelmiş

demiş ki; ya bir sahne var. Film yok. Otuz metre film kaldı. E otuz metrelik oynasınlar demiş. Anlatabildim mi?

ALİ MURAT GÜVEN: 2016 yılının rayici ile yüz bin liraya, yüz elli bin liraya, yani iyi bir araba almanız mümkün olmayan bir paraya bir western filmi bitiyordu. Düşünebiliyor musunuz? Bir bilim kurgu filmi bitiyordu.

KUNT TULGAR: Film çekiyorum aman kadın diyor ki aman benim büfeme dokunulmasın. Adam yumruğu yemiş geri geri gidiyor büfeye bakıyor vurmayayım diye. Olur mu öyle şey? Bir kasa yaptılar bana gece saat ikide. Kasayı görse gülürsün ya. Teneke. Sokağa atsan tenekeci almaz.

ÇETİN İNANÇ: Niye Cüneyt Arkın filmlerinde, hep adam döver? Malzeme koyamadığımız için. Avrupalı sekiz arabayı parçalar. Sen sekiz adamı dövdürürsün. Niye? Adam daha ucuz. Bir kitabım var benim. Bilmem gördünüz mü? Pınar Öğünç'ün yazdığı. Jet Rejisör diye bir kitap var. Ntv'de onun röportajını yapıyoruz. Yekta var ya orada. Yekta'yı ben dublajdan tanırım. Böyle koydular işte ben konuşuyorum. Dört tane kamera çekiyorlar. Ben gülmeye başladım. Yekta dedi Çetin ağabey ne oldu? Bir şey mi oldu filan hani bir yanlış mı var? Ben dedim bir kamera ile dört film çekiyordum dedim. Siz dedim dört kamera ile beni çekiyorsunuz. İşte dedim bütün fark bu. Para yoktu abi işte. Uzay gemilerini yapamadık. Yaptık Kilyos'ta dekorlar uçtu. Bir daha yapma olanağı yok. Ondan sonra Star Wars'tan parçalar döşedim ben. Dediler ki Çetin oradan buradan parça almış. Ne yapayım? Nereden alacağım? Benim büyük oğlum Amerika'da okudu filan, işte orada yaşıyordu. Biz annesi ile oraya gittik yanına. Florida'ya gittik. Orada Ünlü Stüdyoları var filan işte. Baba dedi, sen filmcisin dedi girelim işte şovlara. Girdik. Jaws'ın bir şovu, programı yapılıyor. İşte balık çıkıyor. Motordan ateş ediyorlar. Çıktım kapıya isyan ettim. Başladım bağırmaya. Millet de bakıyor bu manyak mıdır diye. Benim de oğlan dedi baba ne yapıyorsun? Ne yapacağım dedim ya! Dedim biz bir tabanca bulamıyoruz film çekmeye, adamlar dedim şov için neler yapıyorlar.

Canlandırma Başlangıcı

AHMET: Ya madem böyle fantastik mantastik bir şey çekiyoruz. Görsel efekt falan kullansak iyi olmaz mıydı abi? Şöyle düzgün ama yani.

SEMİH: E kullandık ya zaten.

SADULLAH: Işın kılıcı falan olsa böyle.

OLCA: Ne ışın kılıcı ya? Süpermen bu!

SADULLAH: Ama serbest uyarlama dedi. Işın kılıcı da olsun.

SEMİH: Yani o kadar da değil şimdi. Ama var ya zaten efekt. Gözünden canavar ışıklar çıkıyor falan. Hatırlarsanız orası bence güzel oldu yani.

AHMET: Ya abi... Ya abi bu nasıl efekt ya? Tost makinesinde mi yaptın abi bunu?

SEMİH: Evet? Olmamış mı?

AHMET: Olmamış!

Canlandırma Bitişi

ALİ MURAT GÜVEN: Bir de bilimkurgu filmlerinde kahramanların kullandığı lazer silahlarının namlularından ileri doğru bir lazer huzmesi gitmesi, sinema optiği anlamında çok ciddi bir bilgi birikimi. Bir laboratuvar geleneği gerektirir. Öyle bir şey olmadığından bizim bilimkurgu filmlerimizde negatifi kazıyarak lazer ışını yapan ve bunu da fena sayılmayacak şekilde yapan insanlardı bunlar.

Canlandırma Başlangıcı

OLCA: Biz telif falan verecek miyiz? Yani Süpermen logosu var mesela. Hani adını Süper Adam fala yaptık ama.

SEMİH: Valla açıkçası ben onu bilmiyorum yani kısa film olduğu için öyle bir şey olduğunu zannetmiyorum. Uzun metraj, ticari bir iş olsaydı olurdu ama sonuçta bunu yani, kısa metraj yani. Çok öyle bir şey olacağını pek zannetmiyorum.

SADULLAH: Abi, Yeşilçam dönemi bir sürü öyle film çekmişler ama.

SEMİH: Çekmişler de işte o zamanki şartlarla şimdiki şartlar farklı. Şimdi adam direkt görüyor abi. Youtube'a koyuyorsun bilmem ne.

Canlandırma Bitişi

KUNT TULGAR: Derken bunu yaptık oturduk montajını yaptık. Şunu yaptık. Bunu yaptık. Dublajını yapanlar, onlar bile beğendi yani. Ya dedi hayret helal olsun iyi yaptın. Yalnız dedi bunun telif hakkı var. Ne dedim hakkı? E dedi Superman, elbise? Tamam da Amerika'nın Superman'inde yani Marlon Brando'nun oynadığı esas Superman'de pelerininin arkasında S harfi var. Bizde yok dedim. Gayet basit. Yani, bu da telif hakkından kaçamak. Bir zamanlar babam Tarzan İstanbul'da çekiyordu 1950 senesinde.

YILMAZ ATADENİZ: Tarzan filmi, Türk filmi olarak dünyanın her ülkesine satılan ilk Türk filmidir. Çok ülkeye...

KUNT TULGAR: Derken babamı mahkemeye verdi Amerikalılar. Sen dediler Tarzan ismini kullanamazsın. Niye? Edgar Rice Burroughs bunun sahibidir filan. Neyse burada da o zaman Manisa Tarzanı vardı. Babam bakıyor, Manisa Tarzanı otuz yaşında, kırk yaşında veya. Edgar Rice yirmi beş yaşında, o zaman dur diyor. Nedir? Sen diyor Tarzan ismini buradan duydun, onun için Tarzan yaptın diyor. Bu sefer dava tersine dönüyor, Amerikalı davadan vazgeçti kaçtı gitti. Tarzan'nın Çita'sına gelince, tabii ki John Weissmuller'in oynadığı Tarzan filmlerinden alınmış Çitalar. Veya detaylar. Fakat Orhan Atadeniz o kadar uyanık ki... Şimdi diyelim ki Çita Amerikan filminde sağdan sola gidiyor. Bunlar negatifi çeviriyorlar, soldan sağa gelince Amerikalı ona da ses çıkartamıyor. Ya diyor bizim Çita sağdan sola gidiyor ama bu diyor soldan sağa.

ALİ MURAT GÜVEN: Bunların hiçbiri için izin alınmadı. Yani bunu kesin olarak biliyoruz. Hollywood Türkiye’yi o dönemde çok önemli bir pazar olarak görmediğinden dolayı gülüp geçtiler. Mesela çok yaygın bir hikâye vardır. Lee Falk, Mandrake... Sihirbazlar Kralı Mandrake’nin çizeri, Lee Falk’ın 1967 yılında çekilen Sihirbazlar Kralı Mandrake Kiling’in Peşinde. Yönetmen Oksal Pekmezoğlu. Bu filmi bildiği duyduğu, ama “yapsın Türkler. Şimdi onunla mı uğraşacağım” dediği söylenir. Türkiye’de o filmin yapımcısını çılgına çeviren, “çok iyi para kazandık, yaşadık, yeni bir filmin sermayesi çıktı!” denilen şey iki yüz bin dolar paradır. İki yüz bin dolarla da reklam filmi çekilmez Hollywood’ta. Düşük bütçelerle aksiyon, savaş, gibi türlerde film çekmek için yanıp tutuşan bir yapımcı ya da yönetmen olarak o dönem itibariyle bütün güvenceniz, yabancı filmlerin long playler’i çıktığında onları alıp arşive katmak. Görsel bir efekt gerektiğinde de, yabancı filmlerden böyle unutulmaz araba patlama sahnelerini, savaş sahnelerini not edip onları gerektiğinde kesip kullanmak. Dolayısıyla şu son döneme kadar bu lisansız yeniden çevrimlerle ilgili olarak Amerikan major şirketleri Türkiye’yi çok fazla ciddiye almadılar. Ancak Türkiye seksen milyon nüfusu ile, yüzlerce televizyon kanalı ile, paralı parasız yayınları ile, dijital platformları ile, yüzlerce sinema salonu ile kayda değer bir pazara dönüştükten sonra batıdaki sinemacıların hukuki temsilcileri geldiler doksanların başından itibaren. Bu böyle olmaz dediler. Ve bizim o, altmış ile doksan arasındaki o çılgın dönem; Kızılmaske’den Mandrake’ye, Teksas Tommiks’ten Zagor’a, Casus Kıran’dan Süpermen’e, müziği ile görüntüsü ile kostümü ile maskesiyle her şeyi, tadını çıkara çıkara yağmaladığımız o dönem, o, dünyada hiçbir sinemaya nasip olmayan otuz yıllık mucizevi dönem de sona ermiş oldu.

AHMET ZİYA SEKENDİZ: İki yabancı çizgi roman uyarlamasına daha yakından bakmak istiyorum. Bu filmlerden biri 1971 yapımı Korkusuz Kaptan Swing. Diğeri ise 1979 yapımı Süpermen Dönüyor. Süpermen Dönüyor hem bir çizgi roman hem de bir serial uyarlaması. Kaptan Swing, Teksas ve Tommiks çizgi romanlarının da yaratıcısı olan Essegesse ekibi tarafından 1966 yılında yaratılmış bir İtalyan çizgi romanı. Kaptan Swing filminin yapım serüvenini bizzat yönetmeninden dinlemek için Bandırma’ya, Tunç Başaran’ın yanına gidiyorum. Kaptan Swing filminde rol olan Süleyman Turan’la da görüştüğüm için hazırlıklıyım.

TUNÇ BAŞARAN: Allah rahmet eylesin Özdemir Birsell, Birsell Film'in sahibi, ona iki film yapmışım ben. Bir gün bana geldi dedi ki, Çizgi romanlar var çok tutan. İşte bir sürü, Teksas var Tommiks var. Swing filan. Bir tanesini çekelim bunun dedi. E niye dedim olmasın. Özdemir Bey dedim. Yaparız. Ne yapalım? İşte Swing yapalım. Hemen tabi Swing dergilerini aldırttı filan okudum. Baktım, adamın çizgileri de bizim Salih'e benziyor. Salih Güney'e. Dedim ki; Özdemir Bey, bu dedim Salih'e çok benziyor, Salih'i oynatalım. Tamam dedi. Salih'i oynatalım. Şener'in babası Ali abi, Ali Şen vardı. Ben Ali Şen'i çok severdim. İyi bir oyuncuydu. Tabi, Süleyman Turan'sız Tunç Başaran filmi olur mu? Süleyman'ı da aldık. Süleyman'ı da Kızılderili oynattık.

SÜLEYMAN TURAN: Benim için çok absürt bir şeydi çünkü ben belki de Türkiye'de, Türk sinemasında Kızılderili olan ilk aktördüm belki de bilmiyorum. Hem de Kızılderilinin de en tuhafı böyle. İşte saçma sapan biri. Gamlı Baykuş. Bitli bir köpeği var Puik diye. Ondan rahatsız oluyor. Yani geçinemiyorlar köpekle bizim Gamlı Baykuş. Gamlı Baykuş ulu dedesinin hayranı. Ulu dedesi ne demişse onu uygulamaya çalışan, ondan feyiz alan falan enteresan bir tip.

TUNÇ BAŞARAN: Kale sahnelerini İstanbul'da Rumeli Hisarı'nda çektik. Rumeli Hisarı'nın o taş konstrüksiyonları... Onların içinde kuleler vardır. Kulelerin mahzenleri var filan. Yani çok olmasa bile bir kısmını orada çektik. Swing'in bir sahnesini hisarda çekiyorduk, Amerikalı turistler vardı. Süleyman çok güzel İngilizce konuşur. Bir Amerikalı gibi konuşur. Amerikan aksanıyla. Amerikalı turistler bunu Kızılderili kostümü ile görünce Kızılderili zannettiler.

SÜLEYMAN TURAN: Bir turist gurubu geldi. Baktılar, işte böyle Türkiye'deler. İşte hisardalar. Ve orada kırmızı urbalılar var. Kılıçlarla falan bir şeyler yapıyorlar. Koşuyorlar, ediyorlar. İşte sonra görev bana düştü ben de anlattım. Bu dedim şöyledir böyledir falan filan.

TUNÇ BAŞARAN: Konuştu. Konuştu. Sonunda, General Castro'nun söylediği bir laf vardır ya meşhur: En iyi Kızılderili ölü Kızılderili'dir diye. Onu söyledi İngilizce, Amerikalılara. Onlarda güldüler filan. İnanırcıydı yani. Cen

Ajans'a ait, Maslak'a doğru giderken, bir plato vardı. Orada işte meyhane dekorlarını kurduk. Tabi tahta konstrüksiyon biraz yer de tutuyor. Antalya'da da çalıştık bir süre.

SÜLEYMAN TURAN: Antalya'da böyle çok güzel bir liman vardı. Ruhuna bir hayli uygun çizgi romanın. Orada işte taşlar var, işte gemi yanaşiyor, bir şeyler oluyor, karanlık... Bayağı güzel sahnelerdi. Kıyafetler zaten zannediyorum çizgi romanda çizilenin birebir aynısı çünkü başka türlü de olmaması gerekirdi zaten.

TUNÇ BAŞARAN: Kostümlere gelince, hatırladığım kadarıyla Kovboy Ahmet vardır. Mesela Tarkan filminin, bütün kostümlerini Kovboy Ahmet yapmıştır. Bunu da Ahmet yaptı hatırladığım kadarıyla. Çok da inandırıcı kostümlerdi. Çok, çok inandırıcı. Hele, Salih tam bir Swing olmuştu. Dekorlarımız iyiydi ve oyuncularımız iyiydi. Çok büyük bir prodüksiyon değildi belki ama prodüksiyondan da hiç taviz vermedik.

SÜLEYMAN TURAN: Sonuçta tabi Tunç Başaran her türlü filmin altından çok büyük bir ustalıklarla kalktığı için o film de belki de türünün en iyilerinden biri oldu gerçekten.

AHMET ZİYA SEKENDİZ: Kaptan Swing, bütçesinin yeterli oluşuyla diğer uyarlamalardan ayrılıyor. Film dünyadaki ilk ve tek Kaptan Swing uyarlaması. Film, Mister Blöf'ün Hayaleti adlı Kaptan Swing macerasının birebir uyarlaması. Orijinal hikâyeden tek farkı filmde bir miktar erotizmin bulunması. Bu filmi hem oyuncuları hem de hikâyesi ile sadık uyarlama kategorisinden sayabiliriz. Diğer film 1979 yapımı Süpermen Dönüyor. Filmin hikâyesini yapımcısı ve yönetmeni Kunt Tulgar'dan dinliyorum.

KUNT TULGAR: Şimdi, 1979 senesi, mart ayı. Paris'teydim. Babam ve eşimle beraber. Süpermen oynuyor. Baktım Marlon Brando filan. Haydi girelim. Filme girdik. Film seyrettik. Dışarı çıktık. Çıkarken babam dedi ki bir Süpermen çeksene. Baba dedim önce adamı uçurmak lazım ki Süpermen'i çekesin. Koşan Süpermen ne olur ya? İyi dedi yap bakalım. Eve geldik İstanbul'a. Eşime dedim ki kızımın şeyi vardı, Barbie bebeğin erkeği, Ken. Aldım. Eşimin de bir arkadaşı vardı Muhterem Avcı, Allah rahmet eylesin. Buna dedim bir Süpermen kıyafeti diker

misin? Akşam döndük eve. Hanım dedi ki içeride yemek masasında bir arkadaş seni bekliyor dedi. İçeri girdim, Süpermen'i yapmışlar böyle duruyor. Aa, hayret bir şey! O gece uyku, uyuduk ama uyumadık. Kaptık onu götürdük işyerine. Stüdyoya, o zaman stüdyom vardı. Aydınger kağıdını, hemen gerdik. Makinist, Mehmet Tezgahtar, Cesi diyorduk ona. O vardı. Aldı... Cloude Lelouch'un çekmiş olduğu bir Türkiye belgeseli vardı. Onda böyle panlı görüntüler filan vardı. Onu kestik. Loop yaptık yani dönen bir parça yaptık. Devamlı aynı şey dönüyor. Tabi projeksiyon buraya, aydınger kağıdına nasıl girecek? Oradan projeksiyon buna vuruyor. Süpermen'i de biz buraya koyduk. Baktık... Babam dedi ki bunu bir çekelim. Hani bir yıkayalım bir görelim ekranda ne oluyor. İyi dedim çekelim. Çektik, yıkadık. Tamam. Taktık. Oynuyor oynuyor oynuyor. O bitti. Zaten yirmi metre bir şey çektik. Bitti. Bir daha taksana dedi. Bir daha taktım. Baba dedim bunda bir hata var ya. Ne var dedi. Dedim dur geliyorum ben şimdi. Çıktım. Annem de İstinye'de oturuyordu. Maslak'ta olduğu için bir yokuş şimdi. Arabayla fırladım anneme gittim. Ne oldu dedi? Fön makineni ver. Aldım, geldim. Aydınger kağıdının şurada Süpermen durduğu için alttan fön makinesini verdik. Pelerin oynamaya başladı. Ee, pelerin oynamazsa adam nasıl uçar ya? Ondan sonra hadi dedik bismillah filmi çekelim. Filmin mevzusu eski The Adventure of Captain Marvel. Shazam diye bir filmidir. Aldık o yirmi altı kısım. Yani yirmi altı kısım çekecek halimiz yok. Zaten para yok ne çekeceksin. Neyse oturduk, onu kısalttık. Ondan sonra filmi çektik. Tabi kendimize göre de biraz uyarılama yaptık. Kadro meselesine geldik. Dedik şimdi bir profesör lazım. Kim oynasın? Eşref Kolçak. Onu aldık. Derken kız... Güngör Bayrak'ı aldık. O da ilk filmlerinden bir tanesi zaten. Kötü adam Yıldırım Genç'er'i aldık. Onun yanına da Nejat Özbek'i aldık. Süpermen'e başladık. Yıldırım Genç'er'li sahneleri çektik. Çektik bitti o gün, paydos. E Süpermen yok? Süpermen nerede? Beykoz'da askerde. Eyvah dedik ne yapacağız? Mustafa Nalkafa vardı. Prodüksiyon amiri. Abi sen karışma hadi gidelim Beykoz'a. Kalktık gittik Beykoz'a. Kapıda nöbetçi subaylara dedi ki Haşim Demircioğlu. Tayfun Demir'i biz koyduk. Yani sinema ismi olsun diye. Haşim Demircioğlu'yla görüşebilir miyiz dedik. Ne oldu hayırdır? Ya dedi babası dedi Denizli'de otobüs kazası geçirdi dedi. Allah Allah filan. Ben... İyi senaryo. İyi senaryo. Yani tutar. Derken çocuk geldi. Hemen sarıldı ona. Aman dedi bozuntuya verme filan. Dedi dedim baban Denizli'ye giderken

otobüs kazası geçirdi. Şu oldu bu oldu derken biz buna izni kaptık. Bir hafta izin verdiler. Bir haftada filmi bitirdim ben. Süpermen'in bütün sahnelerini çektim. Bitti. Bittikten sonra bu gitti. Aradan tabii zaman geçti biz filmi çıktık. Film bunun komutanı görüyor. Süpermen Dönüyor. Tayfun Demir. Allah Allah filan diyor. Gidiyor seyrediyor. Bir bakıyor kendi askeri. Çocuğa diyor ki ya diyor Tayfun diyor sen diyor, ya bana gelseydin izin alsaydın diyor ben sana bir ay izin verirdim diyor. Abi diyor çektik diyor. Komutanım diyor bir haftada bitti film zaten diyor. Bir haftalık ömrü vardır o filmin. Süpermen'de hiç sokma sahne yoktur. Hani Amerikan filminden alma. Mümkün değil. Bir Oktar Durukan orada Süpermen'in babasını oynar. O da dişleri yok zaten yarısı. Bana dediler ki dişi yok. Adam ölmüş abi zamanında. Değil mi, dişi mi kalır. Biz de oradan yırtıyoruz yani.

AHMET ZİYA SEKENDİZ: Süpermen Dönüyor neredeyse sıfır bütçeyle daha çok iç mekânlarda çekilmiş bir film. Hem bir çizgi roman hem de bir serial film uyarlaması. Filmin hikâyesi Adventures of Captain Marvel adlı 1941 yapımı bir serial filminden alınmış. Filmdeki birçok sahnede kaynak filmle benzerlik gösteriyor. Bu arada Kaptan Marvel'ın da aslında bir çizgi roman olduğunu belirtelim. Bununla birlikte Süpermen Dönüyor Türkiye'ye uyarlanmış bir hikâye. Kahramanımızın adı Tayfun. Babasının elini öpüyor. Annesi orijinal hikâyenin tersine Süpermen'e zarar vermeyen Kripton taşını dantelli bir örtü içinde saklıyor. Aynı şekilde Süpermen'in güçleri de Kaptan Marvel ile benzerlik gösteriyor. Süpermen kıyafetinde değilken darbelerden etkileniyor. Orijinal Süpermen hikâyesinde Süpermen'in sahip olmadığı hipnotize etme ve zihin okuma gibi güçlere sahip.

Canlandırma Başlangıcı

SEMİH: Yani abi, işin esasında bu süreçte şunu öğrendim. Film çekmek işi, yani bu film çekme süreci çok zor bir şey abi.

OLCA: Doğru.

SEMİH: Yani düşünüyorum şimdi. Ben yönetiyorum. İşte Sadullah çekiyor. Siz oynuyorsunuz falan. Velhasılı, zor bir süreç abi.

AHMET: Zor. Aynen çok zor.

Canlandırma Bitişi

YILMAZ ATADENİZ: Zorro Kamçılısı Süvari, Zorro'nun İntikamı. Eba Müslim Horasani. Ringo Vadiler Aslanı; dört filmi aynı anda çekiyorum yalnız. Bir babayığit varsa buyursun şimdi.

AHMET ZİYA SEKENDİZ: Anladığım o ki yabancı kaynaklı çizgi romanlar sinemacıların hayat dünyasını etkileyerek içinde çizgi romana atıf yapılmasa bile birçok filmin akışını belirlemiştir. Birçok macera filminde yabancı çizgi romanların izlerini görebiliyoruz. Son yıllarda Amerika'da tekrar yükselişe geçen çizgi roman uyarlamaları çizgi romanın sinemadaki yansımalarının devam edeceğine işaret ediyor. Kim bilir, belki gelecekte ülkemizde başka yabancı çizgi roman uyarlamaları da görebiliriz. Galiba önemli olan çalışmak, çalışmak ve çalışmak.

ÇETİN İNANÇ: Bir şey yapmak önemlidir. Güzel olur, yanlış olur, eksik olur. Ben de her seyrettiğim filmi beğenmiyorum ki.

SÜLEYMAN TURAN: Onca teknoloji onca şeye rağmen, çizgi roman esprisi hep var. İnsanlar seviyorlar çizgi roman okumayı. Ama sonuçta yine bir şeyler yapılacaktır diye düşünüyorum. Çünkü çizgi roman hiç ölmüyor.

SONUÇ

Sinemamız 1950-1990 yılları arasında birbirinden ilginç filmlerin çekildiği bir meca olmuştur. Bu ilginç filmlerde Drakula filmlerinden, E.T. uyarlamalarına, Örümcek Adam'dan Kaptan Amerika'ya, Western filmlerinden, Zorro öykülerine telif ödenmesi gereken-gerekmeyen birçok kahraman ve konu yer alır.

Filmlerin birçoğu düşük bütçelerle çekilmiş ama zengin hikâyelerle ve dinamik bir yapı ile üretildiğinden ilgi görmüş ve çok izlenmiştir. Bu filmleri yapan sinemacıların başlıca sorunu maliyettir.

Ali Murat Güven, Türkiye'ye de gelen İngiliz sinema tarihçisi Peter Tombs'ın Türk sinemacıların bir zekâ sorunu olmadığını, sinemacıların yaratıcı olduklarını, Türklerin tek sorununun para olduğunu söylediğini aktarır (Kişisel görüşme 2016).

Nitekim yeterli bir bütçe ile çekilen Kaptan Swing bu satırların yazarına göre Türk sinemasında çekilmiş en iyi yabancı çizgi roman uyarlamasıdır. Elbette bunda oyuncuların ve yönetmenin katkısı yadsınamaz.

Bu dönemde telif sorunları ile de uğraşmadan istedikleri yabancı karakteri, yabancı hikâyeyi, yabancı müziği ve yabancı filmlerden alınma parçaları kullanabilen filmcilerin başarısında bu avantajlar yer tutsa da başarıyı getiren asıl unsurların sinemacıların tutkusu ve zamanın uygunluğu olduğu düşünülmelidir.

2012 yılında çekilen ve bir Superman uyarlaması olduğunu düşünebileceğimiz Süpertürk'ün ticari başarısızlığının altında da bu nedenler yatmaktadır. Her şeyden önce 2012, beğeni ve izleyici talebi anlamında böyle bir film için uygun bir yıl değildir. Bununla birlikte Süpertürk, çekimleri, hikâyesi ve dinamizmi ile çizgi roman filmleri furiasını tekrar başlatabilecek kadar güçlü bir yapım da olmamıştır.

O halde bu tarz filmlerin yapımında, seyircinin bu filmlere hazır olmasının yanında, yapımı hazırlayacak sinemacının da kültürel olarak hazırlıklı olması önemlidir. Nitekim fantastik filmlerin öncülerinden Yılmaz Atadeniz ve Çetin İnanç, çocukluk ve gençliklerinde çizgi roman okumuş ve fantastik filmler izlemişlerdir.

Bu dönemin dünya çizgi roman uyarlamaları literatürünü zenginleştirmek adına büyük katkıları olmuştur. Her ne kadar lisanssız çekilmiş bile olsa sadık uyarlama olarak anabileceğimiz Zagor Kara Bela (Yön: Nişan Hançer, 1971), Zagor Kara Korsanın Hazinesi (Yön: Nişan Hançer, 1971) ve Korkusuz Kaptan Sving (Yön: Tunç Başaran, 1971) filmleri, filmlere konu olan kahramanların, Zagor ve Kaptan Sving'in tek uyarlama filmlerdir. Günümüze dek yapılmış resmi ya da gayri resmi başka uyarlamaları bulunmamaktadır.

Geniş perspektifte bakılırsa, 1990'a kadar yaşadığımız bu "telif haksız" dönemin bir benzerini şu anda dünya kısa filmcileri yaşatmaktadır. Artık film çekmenin ekipman anlamında ucuzlaması ile ticari olmayan Kimi başarılı kimi başarısız süper kahraman fan filmlerine internet ortamında sıklıkla rastlayabiliyoruz. İnternet gibi dinamik bir ortamda bu eserlerin zaman içinde kaybolmasını önlemek adına bir çalışma yapılarak yapımların bir araya getirilip bir arşiv oluşturulması gerekmektedir. Zira bugün, Türk sinemasında çevrilen birçok filmin saklanmadığı için kaybolduğu bilinmektedir.

Sonuç olarak şu maddeleri sayabiliriz:

1. Yabancı çizgi roman uyarlamaları konusunda Türkiye önemli bir zenginliğe sahiptir.
2. Yabancı çizgi roman uyarlamalarını genellikle aynı yönetmenler yapmıştır ki zaten genel kanaatin aksine Yeşilçam'daki yönetmen sayısı pek de fazla değildir.
3. Yabancı çizgi romanlar sadece kendi isimlerini taşıyan filmleri değil Yeşilçam aksiyon sinemasını da büyük ölçüde etkilemiştir.
4. Yabancı çizgi romanlar bu türün yönetmenleri için büyük bir ilham kaynağıdır.
5. Günümüzde internet ortamının getirdiği özgürlük ve film çekme maliyetlerinin ucuzlaması ile ticari olmayan çizgi roman uyarlamaları yapılmaya devam edilmektedir.

Bugün bu insanların bir bölümü hayattadır. Bu sinemacılar ile filmler hakkında daha derin analizler yapmak üzere görüşmek ve filmleri inceleyerek gerekli spesifik soruları yöneltme imkanı halen mevcuttur. Her biri kendi içinde bir tarih olan bu yapımlar ile ilgili kapsamlı araştırmalar yapıldıkça dönemin ruhuna ve sosyal yapısına da ulaşmak mümkün olacaktır.

Kaynaklar:

- Alkan, H. (2013) *Uyarlama Kavramı ve Oyundan Sinemaya Uyarlama Örneği Olarak 'Resident Evil' ve 'Silent Hill'* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) İstanbul Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Alpin, H. (2006) *Çizgiroman Ansiklopedisi*, İstanbul:İnkılab
- Cantek, L. (2001) *Türkiye'de Çizgi Roman* İstanbul: İletişim
- Ceran, K. (1997) *Dünya'da Çizgi Roman Sanat Dünyamız*, 64, 5-38
- Giannetti, L. ve Leach, J. (2008) *Writing, Understanding Movies*, New Jersey: Earson
- Gravett P. (2008) *Manga Japon Çizgi Romanının Tarihi* Rüstem Baksoy (Çev.). İstanbul:Plan B.
- Gündüz, U. (2004) *Bir Popüler Kültür Ürünü Olarak Çizgi Romanın Kültürel, Toplumsal ve Siyasal İşlevleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) İstanbul Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- İyigün, F. D. (2009) *Sinemadan Televizyona Uyarlamalar; Acı Hayat Örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) İstanbul Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karabay, M. A (2013) *Türk Sinemasında Çizgi Roman Uyarlamaları* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) Beykent Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Scognamillo, G ve Demirhan, M. (2005) *Fantastik Türk Sineması*, İstanbul: Kabalcı

Şakar, C. (2014)

Türk Sineması'nda Çizgi Roman Uyarlaması ve Zagor (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) Beykent Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Çevrim İçi Kaynaklar

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bilimsanat&arama=kelime&guid=TDK.GTS.57caf95f02f242.04134786

<http://iyikotufilm.com/orumcek-1972/>

ÖZGEÇMİŞ

Ahmet Ziya Sekendiz 1978 yılında İstanbul'da dünyaya geldi. Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesini bitirdi. Beykent Üniversitesinde Sinema – TV yüksek lisansa başladı.

İngilizce, Rusça ve İtalyanca bilmektedir.

Ahmet Ziya SEKENDİZ